

પ્રભુ તુજ શાસન અતિભલું

“ઉપધાન-વિધિ।”

મહિત દર્શી જીવડા કરે કહેળ પ્રતિપાલ

૧૪૪૮૫

આચાર્ય માહરાજ શ્રી વિજયદાનસૂરિજીના
ઉપદેશથી ઝવેરી ખીમચંદ મેત્રાપચંદ તથા
ઝવેરી થેત્રાભાઈ રતનચંદની આર્થિક સહાયથી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

માસ્તર છબનલાલ ગુલામચંદ.

જે. ગોપીપુરા-સુરત.

આવૃત્તિ પહેલી પ્રત ૧૦૦૦.

સંવત ૧૯૮૧.

વીરસંવત ૨૪૫૧

કિંમત ૦-૧-૦

અભ્યર્ચના દર્શન ચારિત્રાણી ગોક્ષભાગ્ય

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૨૪૫૫ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ ઉપદ્યાન વિદિ

વિષય ૫૩૪:૪

479
પ્રભુ જીના શાસન અતિભલું

“ઉપધાન-વિધિ।”

આચાર્ય માહરાજ શ્રી વિજયદાનસૂરિજીના
ઉપદેશથી ઝવેરી ખીમચંદ મેલાપચંદ તથા
ઝવેરી લેલાભાઈ રતનચંદની આર્થિક સહાયથી.

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર.

માસ્તર છગનલાલ ગુલાબચંદ

કો. ગોખીપુરા-સુરત.

આવૃત્તિ પહેલી પ્રત ૧૦૦૦.

સંવત ૧૯૮૧.

વીરસંવત ૨૪૫૧

કીંમત ૦-૧-૦

સુરત લીમડાચોકમાં આવેલા શ્રી “હરિ-હર” પ્રી.

પ્રેસમાં હરીલાલ મગનલાલે છાપી.

સુરતના સંઘના સદસ્યોદયથી સંવત ૧૯૮૧ માં શાસન નાયક યુગ પ્રધાન હુંઠક મતોએકક સૂરિશ્વર ચક્ર ચક્રવર્તી ન્યામાભોનિધિ શ્રીમદ્ વિજયનંદ સૂરીશ્વર પદ્મ નભો નભોમણિ મિથ્યાત્વ તિમિર નાશક શ્રી વિજયકમળ-સૂરીશ્વરજી પોતાના પ્રથમ પદ્મધર શ્રી વિજયદાનસૂરિજી તથા દ્વિતીય પદ્મધર શ્રી વિજયલઘ્નિસૂરિજી આદિ સંવેગ રંગ રંગીત સાધુ સમુદાય સાથે ચતુર્માસ રહ્યા છે. તેમના ઉપદેશામૃત પાનથી આનંદિત થઈ ઉપધાન વહનનું તમામ ખર્ચ ઝવેરી ખીમચંદ મેલાપચંદ તથા ઝવેરી લેલાભાઈ રતનચંદ નક્કી કર્યું. આ પ્રસંગે ઉપધાન તથા પૌષ્ઠ સંબંધી વિધિનું ઉપધાન વાહકોમાં અભણપણું જણાવાથી તે સંબંધી બહુપણું શ્રાવક શ્રાવિકાઓને યાચ એવા ઈશદાથી સંસ્કૃત અને માગધી વિધિઓ ઉપરથી આચાર્ય માહારાજ શ્રી વિજયદાનસૂરીશ્વરજીની સહાયથી ભાવનગરમાં શા. કુંવરજી આણંદજીએ તૈયાર કરેલી બુક ઉપરથી ઉપરોક્ત સૂરીશ્વરજી મહારાજની સહાયથી કેટલાક સુધારા વધારા સાથે આ ચોપડી સંવત ૧૯૮૧ માં બહાર પાડવામાં આવી છે. તેમાં જે કાંઈ સખલતા વિદ્વાન્ અને વિધિના અનુભવી મુનિરાજને જણાય તો અમને લખી મોકલવા કૃપા કરવો કે જેથી ભવિષ્યમાં સુધારો થઈ શકે.

તા. કઃ—વિધિના બહુ પ્રથમ થઈને કાંઈપણ ક્રિયા કરવામાં આવે તોજ તે વિશુદ્ધ થઈ શકે છે તેને માટેજ આ પ્રયત્ન કરવાની હિમ્મતે પણ જરૂર પારી છે. આશા છે કે ઉપધાન વહન કરવાના ઇચ્છક શ્રાવક શ્રાવિકાઓ આ બુકનો યોગ્ય લાભ લેશે જેથી પ્રયાસ સફળ થાય તથાસ્તુ.

શા. છગનલાલ ગુલાબચંદ સુરત.

(न्यायभ्योनिधि श्रीमद् विजयानन्दसूरीश्वरजीना पट्टधर)

“आचार्य श्रीमद् विजयदानसूरिजी ।”
(श्रीमद् विजयकमलसूरीश्वरजीना प्रथम पट्टधर)

“आचार्य श्रीमद् विजयलब्धिसूरिजी ।”
(श्रीमद् विजयकमलसूरीश्वरजीना द्वितीय पट्टधर)

✽ “जैनाचार्य श्रीमद् विजयकमलसूरीश्वरजी” ✽

શ્રીવીતરાગાય નમઃ ।

“ન્યાયાન્મેનિધિ-શ્રીમદ્વિજયાનન્દસૂરોચેભ્યો નમઃ ।”

“ઉપધાન-વિધિ ।”

મુનિ મહારાજાઓને સૂત્ર સિધ્ધાંતોના અભ્યાસની યોગ્યતા પ્રાપ્ત કરવા માટે જેમ યોગોદ્ધન કરવાનું પરમાત્માએ સિદ્ધાંતોદ્ધાર કર્યાનું છે અને તે આજ્ઞાનું આરાધન કરવાના અભિલાષી મુનિઓ યોગોદ્ધન કરે છે તે પ્રમાણે શ્રાવકોને માટે દેવવંદનમાં આવતા સૂત્રોને માટે ઉપધાન વહન કરવાનું શાસ્ત્રકારે ફરમાવેલું છે. પ્રથમ અક્ષર માત્ર તે તે સૂત્રો કહે કયા હોય અથવા અર્થ સહિત તેનું પરિજ્ઞાન મેળવ્યું હોય પરંતુ જેમ અનેક પ્રકારના મંત્રો સિદ્ધ કરવાને માટે તેના કલ્પ મુજબ તે તે મંત્રો સિદ્ધ કરવા સાડ અમુક તપસ્યા કરવી પડે છે, અમુક સ્થિતિમાં, અમુક સ્થળે, અમુક આસને બેસવું પડે છે, અમુક સંખ્યામાં તે તે મંત્રો એકાગ્ર ચિત્તે બપ કરવો પડે છે અને તે પ્રસંગે પ્રાપ્ત થતા ઉપદ્રવો-ઉપસર્ગો સહન કરવા પડે છે ત્યારે તે મંત્રો સિદ્ધ થાય છે અને પછી તેનો યથાયોગ્ય ઉપયોગ કરી શકાય છે, તેમ નમસ્કારાદિ સૂત્રોને યથાયોગ્ય રીતે પ્રાપ્ત કરવા માટે અમુક તપસ્યા કરવી. અમુક સ્થિતિમાં રહેવું, અમુક સંખ્યામાં તેનો નિરંતર બપ કરવો, અને ઉપધાન વહન કરાવવાની યોગ્યતા ધરાવનારા મુનિરાજ પાસે તે તે સૂત્રોની વિધિ પૂર્વક વાંચના લેવી ઇત્યાદિ ક્રિયા કરવામાં આવે છે તેને ઉપધાન કહેવામાં આવે છે. ઉપધાન શબ્દનો અર્થ-ઉપ એટલે સમિપે-ગુરુ સમિપે-ધાન એટલે ધારણ કરવું, ‘નવકારાદિ સૂત્રોને શાસ્ત્રોક્ત વિધિ મુજબ ગુરુ મહારાજને મુખેથી બહણ કરવા’ તે થાય છે. આ શબ્દનો બીજો રીતે પણ અર્થ થઈ શકે છે.

ઉપધાન વહન કરવાની દરજ્જા સર્વ આવક આવિકા-
ઓની છે, છતાં તપશક્તિ વિગેરેના અભાવે અથવા મંદ
ભાવે સર્વથી ઉપધાન વહન કરવાનું બની શકતું નથી,
તોપણ જ્યારે તેવી શક્તિ પ્રાપ્ત થાય ત્યારે અવશ્ય ઉપધાન
વહન કરવાં એવી ધારણા-શ્રદ્ધા અવશ્ય રાખવી. જેઓ
ઉપધાન વહન કરવાની શી જરૂર છે ? એમ કહેનારા-શ્રદ્ધા
વિનાના છે. તેને શાસ્ત્રકાર મિશ્વાદૃષ્ટિ તેમજ અનંત
સંસારી કહે છે.

ઉપધાન વહન કરવાની પ્રવૃત્તિ હાલમાં કેટલેક દરજ્જે
વધતી જાય છે. પરંતુ તે વહન કરનારમાં મોટો ભાગ સ્ત્રી
વર્ગનો હોય છે અને તેમાં પણ મોટો ભાગ અણુઅણુનો
હોય છે, પણ તેથી એમ સમજવાનું નથી કે એ કરણી
આજ્ઞાનીની કે સ્ત્રી વર્ગની છે. તે કરણી તો શુદ્ધ સમક્તિ
દૃષ્ટિ સુક્ષ્મ આવક આવિકાની છે, અને આવકપણામાં ખાસ
કરીને ઉચ્ચવૃત્તિની એ કરણી છે, પરંતુ કાળાનુસાર
શક્તિની મંદતાથી તેમજ શ્રદ્ધાની મંદતાથી સુખશીલપ-
ણથી સુક્ષ્મ જણાતો પુરૂષવર્ગ એ ક્રિયામાં એછો ફાળવ
થાય છે, પણ એમ કરવાથી એક મનુષ્ય જીવંતીમાંજ લઈ
અકાલે તેવા અત્યુત્તમ લાભથી તેઓ ઝેનશીભ રહે છે.

ઉપધાન વહન કરવાથી અનેક પ્રકારના લાભો થાય
છે. પ્રથમ તો શ્રીજિનેશ્વરન્ધ્રી આજ્ઞાનું આરાધન થાય છે,
તપસ્યા વડે કર્મોનું શોષણ થાય છે, અસારજન્ય શરીરમાંથી
સાર ગ્રહણ થાય છે, શ્રુતની અપૂર્વ ભક્તિ થાય છે, દર-
રોજમો પોસડુ કરવાનો હોવાથી સુનિપણાની તુલના થાય
છે, ભાગ્યયોગે સુનિપણું આગળ પ્રાપ્ત થાય તો તેમાં
સરલતા થઈ જાય છે, ઈર્દ્રિયોનો નિરોધ થાય છે, કષાયનો
સંવર થાય છે, આખો દિવસ સંવર કરણીમાં જ નિર્ગમે
છે, દેવવંદનાદિવડે દેવભક્તિ અને શુરૂવંદનાદિવડે શુરૂભક્તિ

થાય છે ઇત્યાદિ અનેક લાભો તેથી પ્રાપ્ત થાય છે, મનુ-
ષ્યની જીવિતીમાં અને શ્રાવકપણમાં આ કાળે કરી શકાય
તેવો ધર્મકરણીમાં આ એક ઉચ્ચવૃત્તિની કરણી છે,
તેના અધિકારી થવું એ પણ પૂરા ભાગ્યોદયની નિશાની છે.

ઉપધાન વહનની આવશ્યકતાને અંગે પ્રારંભમાં આટલો
નિર્દેશ કરી હવે ઉપધાન કયા કયા સૂત્રોના વહન કરવામાં
આવે છે ? તેણું દિવસણું ને તપસ્યાણું પ્રમાણ કેટલું છે ?
તેમાં વાંચના ક્યારે ક્યારે લેવાય છે ? તેનો વિધિ શું
છે ? તેનો અંદર એકાદશનમાં કઈ કઈ વસ્તુ કેવી રીતે
વપરાય છે ? કઈ વસ્તુ વાપરવાનો નિષેધ છે ? કયા કયા
કારણો આલોચણ આવે તેવાં છે ? કયા કયા કારણોથી
દિવસ પડે છે ? દિવસ પડે એટલે શું ? ઉપધાન વહન
કરતાં દરરોજ શી શી ક્રિયાઓ કરવાની છે ? કેટલા ઉપ-
કરણો સીઓએ અને પુરૂષોએ રાખવાં પડે છે ? આ
સિવાય બીજી ઉપધાનને અંગે જાણવા યોગ્ય હકીકત શી
શી છે ? ઉપધાનમાંથી નીકળ્યા પછી ધાર્મિક વર્તનને
અંગે શું શું કરવું પડે છે ? ઇત્યાદિ બાબતોએની વિધિઓ
ઉપરથી તેમજ શુદ્ધ મહારાજની સમીપેથી જાણીને આ
નીચે બતાવવામાં આવેલા છે તેનો અંદર જે વિધિ-શુદ્ધ
મહારાજને કરાવવાની છે, તે તેમનાથીજ કરાવી શકાય છે,
સ્વતઃ કરાવીજ નથી તેથી તે લખવામાં આવેલ નથી. તેમજ
કઈ બાબતની આલોચણ શું આવે તે પણ શુદ્ધ મહારાજને
આધીન હકીકત હોવાથી તે પણ લખવામાં આવેલ નથી.
માત્ર ઉપધાન વહન કરનારા તેમજ કરવાની ઇચ્છાવાળાના
હૃદયપટ ઉપર કેટલુંક અજવાળું પડે અને કેટલીક બાબ-
તમાં બહુ પૂછપરછ કરવાની જરૂર ન પડે, ક્રિયામાં
સરલતા થાય તેટલા માટે આ અલ્પ પ્રયાસ કરવા ઇચ્છા
કરી છે. આશા છે કે તે કેટલેક દરજ્જે ઉપયોગી થશે.

ઉપધાનની વિધિ જીતબ્યવહારને અનુસારે લખવામાં આવેલી છે. શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રમાં તે સંબંધી વિશેષ અધિકાર દ્રષ્ટિગોચર થાય છે. ઉપધાન વહન કરાવવાના અધિકારી પણ શ્રી મહાનિશીથ સૂત્રના યોગ વહન કરનાર અથવા ગણિ કે પંચાસ થયા હોય તેવા મુનિ છે. તેમાં પણ જેમનો શાસ્ત્રગ્રાધ વિશેષ હોય, ક્રિયા કરાવવામાં પ્રવીણ હોય, શુષ્ક અને પૂર્ણ ક્રિયા કરાવવાની રૂચિવાળા હોય, તેનું રહસ્ય સમજતા હોય, એવા મુનિ મહારાજ પાસેથી ઉપધાન વહન કરવા યોગ્ય છે કે જેથી કરેલી ક્રિયા શુષ્ક થવા સાથે તેને અંગે ખીલ પણ અનેક લાભ થઈ શકે.

ઉપધાન ઉત્કૃષ્ટ જ્યૈત્યવંદનમાં અથવા દેવવંદનમાં આવતા સ્ત્રોતના વહન કરાય છે. તેના મુખ્ય ૬ વિભાગ છે.

પ્રથમ ઉપધાન—પંચમંગળ મહાશ્રુતસ્કંધ (નવકાર)નું.

બીજું ઉપધાન—પ્રતિકંભણ શ્રુતસ્કંધ (ઈરિયાવહી, તસ્સ ઉત્તરી) નું.

૩. ત્રીજું ઉપધાન—શકસ્તવાધ્યયન (નમુશ્ચુણ) નું.

ચોથું ઉપધાન—જ્યૈત્યસ્તવાધ્યયન (અરિહંત એધ્યાણાં, અમશ્ચ ઉસસિએણાં) નું.

પાંચમું ઉપધાન—નામસ્તવાધ્યયન (લોગસ્સ) નું.

છઠું ઉપધાન—શ્રુતસ્તવ સિધ્ધસ્તવાધ્યયન (પુખ્ખર-વરહીં અને સિદ્ધાણાંં વેચાવચ્ચગરાણાં) નું.

આ છ ઉપધાન વહન કરવાના દિવસો અનુક્રમે ૧૮-૧૮-૩૫-૪-૨૮-૭ એ પ્રમાણે કુલ મળીને ૧૧૦ થાય છે. છ ઉપધાનમાં તપ અનુક્રમે ૧૨ા-૧૨ા-૧૬ા-૨ા-૧૫ા-૪ા ઉપવાસ પ્રમાણ કરવાનો છે. કુલ ઉપવાસ ૬૭ નું પ્રમાણ થાય છે.

તિવિહાર કે ચૌવિહાર ઉપવાસ કરે તે એક ઉપવાસ ગણાય છે. બે આયંત્રિએ એક ઉપવાસ ગણાય છે. ત્રણ નીવીએ એક ઉપવાસ ગણાય છે, ચાર એકાસણે એક ઉપવાસ ગણાય છે. આઠ પુરિમદ્દે એક ઉપવાસ ગણાય છે, એ પ્રમાણે બીજાં નમુકકારસહી વિગેરે તપને માટે યજ્ઞ અમુક સંખ્યાએ એક ઉપવાસ ગણાય એવો પ્રબંધ છે. * અહીં ખાસ કરીને આંબિલ એકાસણ ને પુરિમદ્દ સંબંધી તપનોજ સંબંધ હોવાથી તેનું પ્રમાણ ધ્યાનમાં રાખવાનું છે. અને તે રીતે તપ પૂર્ણ કરવાનો છે. આ સમગ્ર તપ અહોરાત્રિના પૌષધ સાથેજ કરવાનો છે.

છ ઉપધાન સાથે વહન કરવામાં કાળ વધારે જોઈએ, તેટલો વખત એક સાથે શ્રાવક શ્રાવિકા સંસાર છોડીને પૌષધમાં રહેવાની સ્થિરતા કરી શકે નહીં તેથી ત્રીજું ને ૫ મું ઉપધાન વહન કરવાનું બાકીમાં રાખી બાકીના ચાર ઉપધાન જેનું એકંદર પ્રમાણ ૪૭ દિવસનું થાય છે તે એક સાથે વહેવામાં આવે છે. અને તેને અતે માળ પહેરવામાં આવે છે. આ માળ ઉપધાન વહનની સમાપ્તિ સૂચક છે. તે સંબંધી વિશેષ હકીકત માળાદોષણના પ્રસંગમાં પ્રદર્શિત કરવામાં આવશે.

એક સાથે વહેવાના ૪ ઉપધાનો પૈકી ગાઠ કારણથી બે એક કે બે અઢારીઆ એટલે પહેલું ને બીજું ઉપધાન વહન કરવામાં આવે તો અથવા એક અઢારીયુંજ વહન કરવામાં આવે તો ત્યાર પછી બે બાર વર્ષની અંદર ફરીને ઉપધાન વહન કરે તો તે અઢારીયું લેખમાં ગણાય, ત્યાર

* ૪૫ નવકારસહીએ, ૨૪ પોરિસીએ, ૧૮ સાહ પોરિસીએ, ૧૬ દ્વિહાર પુરિમદ્દે, ૧૨ તિવિહાર પુરિમદ્દે, ૮ ચૌવિહાર પુરિમદ્દે, ૧૦ તિવિહાર અવદ્દે, ૬ ચૌવિહાર અવદ્દે, ૮ બીયાસણે ૪ એકાસણે, ૭ નીવીએ, ૨ આયંત્રિએ, ૧ શુદ્ધ આયંત્રિએ ઉપવાસ ગણાય છે.

પછી લેખામાં ન ગણાય. અને ચોથું ને છઠું ઉપધાન વહન કર્યા પછી છ માસની અંદર માળ ન પહેરે તો એ બે ઉપધાન બાર વર્ષની અંદર જ્યારે માળ પહેરે ત્યારે ફરીને વહેવા પડે.

આ ઉપધાન સંબંધી તપ પ્રથમ બીજી રીતે કરાવવામાં આવતો હતો, પરંતુ શારીરિક સ્થિતિ મંદ થવાના કારણથી હાલમાં પૂર્વાચાર્યોએ તપનો ક્રમ ફેરફાર કરી જિવસોમાં વૃદ્ધિ કરીને ઉપર બતાવેલો ક્રમ ઠરાવેલો છે. દ્રષ્ટાંત તરીકે પૂર્વે પ્રથમ ઉપધાન ૧૬ દિવસે વહેવરાવતા હતા, તેમાં પ્રથમ ૫ ઉપવાસ પછી ૮ આંગિલ અને પછી ૩ ઉપવાસ કરાવતા હતા, એટલે તેમાં પણ તપ તો કુલ ૧૨ ઉપવાસ પ્રમાણુ થતો હતો. તે ક્રમ ફેરવી બે દિવસ વધારી હાલમાં એકાંતર ઉપવાસ કરાવી ૧૮ દિવસે પ્રથમ ઉપધાન વહન કરાવવામાં આવે છે. એ પ્રમાણુ અન્ય ઉપધાન માટે પણ સમજી લેવું.

હાલમાં કરાતી પ્રવૃત્તિ, પ્રમાણુ ૧૮ દિવસમાં એકાંતરે ૬ ઉપવાસ અને ૬ એકાસણના ૨૦ ઉપવાસ ઉપરાંત એકાસણના દિવસે પુરિમટ્ટ કરાવે છે તેના ઉપવાસ ૧૭= શેષ કાંઈક બુટે છે તે એકાદ દિવસ આંગિલ કરાવવાથી પૂર્ણ થાય છે. ઉપવાસને દિવસે કરવામાં આવતું પુરિમટ્ટ વિશેષ તપમાં ગણાતું નથી, ઉપવાસની અંતર્ગતજ તેના સમાસ થાય છે. આંગિલને માટે પણ એમજ પ્રવૃત્તિ છે; શુદ્ધ ૫-૮-૧૪ અને વદિ ૮-૧૪ આ પાંચ તિથિએ જો એકાશન આવે તો તે દિવસે આંગિલ કરાવવામાં આવે છે. જોથી તપ પૂર્ણ થાય છે.

આ એકાશન પણ સામાન્ય એકાશન જેવું નથી, તેમ તેને (હુખી) નીવી પણ કહી શકાય તેમ નથી. કારણ કે (હુખી) નીવીમાં નીવીયાતા વપરાતા નથી તે આમાં વપ-

સય છે. આમાં સામાન્ય એકાગ્રતા કરતાં વિશિષ્ટતા એ છે કે— તમામ વિગયો નીવીયાતી કરેલીજ વપરાય છે, કાચી વિગય વપરાતી નથી. ધી વિગેરે નીવીયાતા કર્યા પછીજ ઉપયોગમાં લેવાય છે. તેલ પ્રાયે અદ્ય જ-ફવચિત જ વપરાય છે. તેનું મુખ્ય કારણ શારીરિક સ્થિતિ જાળવવાનું છે. છાશ વપરાતી નથી, દહીં પણ કઢી, શાક કે અન્ય પદાર્થોમાં નાંખીને વપરાય છે પણ છુટું વપરાતું નથી. લીલો-તરી (લીલીવનસ્પતિ *)નું શાક વપરાતું નથી. આ સિવાય ખીજ હકીકત તેના અનુભવીથી જાણવા યોગ્ય છે. આમાં પ્રાધાન્યપણું શાસ્ત્રોક્ત મર્યાદા સાથે પ્રવૃત્તિનું છે.

પ્રથમ ઉપધાન પ્રમાણેજ ખીજ ઉપધાનમાં તપ કરાવવામાં આવે છે. ત્રીજું ઉપધાન અને પાંચમું ઉપધાન, જે કે ૩૫ ને ૨૮ દિવસનું છે તે છુટા એકલાજ વહન કરવામાં આવે છે. પરંતુ તે પહેલા ખીજ ઉપધાન વહન કરનારા થાય ત્યારે તેની સાથેજ વહન કરાય છે; તેથી તેમાં તપ પણ એકાંતર ઉપવાસની રીતેજ કરવામાં આવે છે. જો ખાસ તે જુદા વહેવામાં આવે તો ત્રીજા ઉપધાનમાં પ્રથમ ૩ ઉપવાસ અને પછી ૩૨ આંગેલ એમ ૩૫ દિવસે ૧૬ ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે અને પાંચમા ઉપધાનમાં પ્રથમ ૩ ઉપવાસને ઉપર ૨૫ આંગેલ વડે ૧૫મા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. ચોથું ઉપધાન ચાર દિવસનું છે. તેમાં પ્રથમ ૧ ઉપવાસ ને ત્રણ આંગેલ કરાવી ૨મા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. અને છઠું ઉપધાન ૭ દિવસનું છે. તેમાં પ્રથમ ને પ્રાંતે ઉપવાસ અને વરથે પાંચ આંગેલ કરાવી ૪મા ઉપવાસનો તપ પૂર્ણ કરવામાં આવે છે. આ બે ઉપધાનનો ક્રમ ચોથા

* પાકા કેળાં, પાકી કેરી, કેરીનો રસ. લીલું શ્રીફળ કત્તાદી ફળો પણ વપરાતા નથી.

ઉપધાનને ચોકીયું અને છઠ્ઠા ઉપધાનને છકોયું બોલવ આવે છે. તેથી છકોયું એટલે છઠ્ઠું ઉપધાન સમજવું ; દિવસો ૭ છે. એટલું ધ્યાનમાં રાખવું કે આ તપ મધ્યક્રિતવાળાની અપેક્ષાએ સમજવો.

આ પ્રમાણેના તપવિધિ સાંપ્રતકાળે તપગચ્છની પ્રવૃત્તિ પ્રમાણે લખેલો છે. તે ઉત્સર્ગે સમજવો. અસમર્થને તો સહેલા ઉપાય વડે પણ તપ પૂર્તિ કરવી. કેમકે કિર વિચિત્રપણું છે. શ્રી મહાનિશીથાદિ સૂત્રમાં કહ્યું છે કે અદ્વ જો હવિષ્ણ બાલો, બુદ્ધો વા તરુણોવિ હુ અસત્ત તો ઉવદાણપમાણં, પુરિજ્ઞા નિઅયસસીપ ॥ ૧ ॥

“ જો ઉપધાન વહન કરનાર બાળક હોય. વૃદ્ધ અથવા તરૂણ છતાં પણ અશક્ત હોય તો ઉપધાન તપ પ્રમાણ પોતાની શક્તિ અનુસારે પૂર્ણ કરવું ”

આ છ ઉપધાન જે જે સૂત્રોના અભ્યાસ નિર્ણય વહન કરવામાં આવે છે તેની શુદ્ધ મહારાજ અમુક અ તપના વિભાગે વિધિપૂર્વક વાંચના આપે છે એટલે સૂત્રપાઠ પોતે બોલે છે અને ઉપધાનનાળા પાસે બોલે છે, તેમાં છએ ઉપધાનની ૨-૨-૩-૧-૩-૨ આ પ્રકારે ક્રમથી વાંચનાઓ છે. પહેલા ઉપધાનની પહેલી વાંચના ઉપવાસ પૂરતો તપ થાય ત્યારે નવકારના પાંચ પદની : બીજી વાંચના અઢારીયું પૂરું થાય ત્યારે બાકીના ૪ પદ આપે છે બીજા ઉપધાનની બે વાંચના પૈકી પહેલી ઉપવાસ પૂરતો તપ પૂર્ણ થાય ત્યારે જે જે જીવા ચિરાદી સુધીની અને બીજી અઢારીયું પૂરું થાય ત્યારે ઠામિ કાઉલ્લ સુધી પૂરી આપવામાં આવે છે. ત્રીજા ઉપધાનની ૩ વાંચના પૈકી પહેલી ૩ ઉપવાસે પુરિસવરગંધદધ્વીજ સુધી બીજી ૮ ઉપવાસે હમ્મવરચાઉરંતચક્કવદ્વીજ સુધી અને ત્રીજી ૮ ઉપવાસે ઉપધાનને અંતે સદ્ધે તિવિદેજ વંદામિ સુ

પૂરી આપવામાં આવે છે, ચોથા ઉપધાનની એક વાંચના છે. તે ચોથા દિવસે અષ્ટાણં લોહિરામિ સુધી સાધત આપવામાં આવે છે. પાંચમા ઉપધાનની ૩ વાંચના પૈકી પહેલી ૩ ઉપવાસે એક ગાથાનો, બીજી ૬ ઉપવાસે ત્રણ ગાથાની અને ત્રીજી ૬ ઉપવાસે ત્રણ ગાથાની આપવામાં આવે છે, છઠ્ઠા ઉપધાનની બે વાંચના પૈકી પહેલી ૨ ઉપવાસે પુબ્બ સ્વરદીની સાધત અને બીજી ઉપધાનના પ્રાંત દિવસે સિ-ખ્યાણું બુદ્ધાણુંથી. સમ્મહિદ્ધિસમાદિગરાણં પર્યંત આપવામાં આવે છે. આ વાંચનાનો અન્ય વિધિ ગુરુગમથી બાણી લેવો.

વાંચનાને દિવસે સ્ત્રી જાતિ માથામાં તેલ નાંખી શકે છે. માથું ઓળી શકાતું નથી. પુરૂષને ઉપધાન પૂર્ણ થતા સુધી ક્ષૌર કરાવી શકાતું નથી. એ પાણુ એક મુનિના સાદૃશ્યપણાની નિશાની છે.

હવે ઉપધાનની વિધિ સંબંધી કાંઈક દિગ્દર્શન કરાવવામાં આવે છે. ઉપધાન વહન કરાવવાનું કાર્ય અસુક ગૃહસ્થ તરફથી અથવા સંઘ સમુદાય તરફથી કરાવવામાં આવે છે. અને તેને રહેવા માટે, એકાશન કરવા માટે, સ્થંડિલાદિ માટે, રાત્રે શયન કરવા માટે, ચોગ્યતાવાળી નિરવધ જગ્યાની સગવડ કરવામાં આવે છે. તેમાં સુખ્ય તો જગ્યા નિર્ણય હોવી જોઈએ અને માથે ચંદુઆદિ જોઈએ.

ઉપધાન વહન કરાવનાર તરફથી તેની શરૂઆતનું સુહૃર્ત જોવાવવામાં આવે છે. અને ગુરૂ મહારાજાજીએ બતાવેલા શુભ દિવસે ઉપાશ્રયમાં અથવા ચોગ્ય સ્થાનમાં નંદી મંડાવવામાં આવે છે. ઉપધાન વહન કરનાર આવકે આવિકા પ્રાતઃકાળે પ્રતિક્રમણ કરી, દેવ વાંદી, પંડિતેહણ કરી, જિનપૂજા કરી ગાજતે વાજતે ગુરૂ મહારાજાની સમિપે આવે અને શ્રીકૃણ અક્ષતવટે અંજળી ભરી નંદીની ત્રણ પ્રદક્ષિણા આરે બાજુ એકેક નવકાર ગણીને દેય, પછી શ્રીકૃણ અક્ષત

પ્રભુ પાસે સુકી દઈ પૌષધના ઉપકરણો ગ્રહણ કરી ખમાસ-
મણુ દઈ ઇચ્છાવહી પડિછત્રી પૌષધ લેવાના વિધિ પ્રમાણે
પૌષધ ગ્રહણ કરે. પછી ખમાસણુ દઈ; સુહપત્તિ પડિલેહ-
વાનો આદેશ માગી, સુહપત્તિ પડિલેહી, ખમાસમણુ દઈ, હાથ
જોડીને કહે કે ઇચ્છકારી ભગવન્ તુમહે અમ્હ પ્રથમ ઉપધાન
* પંચમંગળ મહા શ્રુતસ્કંધ ઉદ્દેસાવણી, નંદીકસાવણી, દેવવં-
દાવણી વાસનિશ્લેષ કરો ” ગુરુ કહે ‘ કરેમિ ’ પછી શિષ્ય
‘ ઇચ્છ ’ કહી અવગ્રહમાં પ્રવેશ કરી ગુરુ પાસે વાસક્ષેપ
કરાવે ગુરુ પ્રતિષ્ઠિત વાસક્ષેપ કરે, પછી અવગ્રહથી બહાર
નીકળી ખમાસમણુ દઈ શિષ્ય કહે ‘ ઇચ્છકારી ભગવન્
તુમહે અમ્હ પ્રથમ ઉપધાન પંચ મંગળ મહાશ્રુતસ્કંધ
ઉદ્દેસાવણી નંદી કરાવણી વાસનિશ્લેષ કરામણી દેવ વંદાવો. ’
ગુરુ કહે ‘ વંદાવેમિ ’ પછી શિષ્ય ખમાસમણુ દઈ ચૈત્ય-
વંદન કરવાનો આદેશ માગે. ગુરુ ચૈત્યવંદન કરાવી આઠ
સ્તુતિપૂર્વક દેવવંદન કરાવે. તેનો વિધિ ગુરુગમથો જાણવો
અથવા ગુરુ મહારાજ કરાવે તેમ કરવો. અહીં ગુરુ મહારાજ
નંદીને લગતી તમામ વિધિ કરાવે તે પ્રમાણે કરવો. બીજા
ઉપધાનમાં પ્રવેશ જામતે પણ જોજ પ્રમાણે નંદી મંડાવવી
ને વિધિ કરવો. બાકીના ૪ ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરતાં નંદી
કે વિસ્તારથી દેવવંદન લેના સામાન્ય વિધિથી પ્રવેશ
કરવો. ઇતિ ઉદ્દેશવિધિ.

દરરોજ સવારે પૌષધ લઈને ગુરુ પાસે પવેચણું (પ્રવેદન)
કરવું. તેનો (પ્રવેદનનો) વિધિ ગુરુ મહારાજને કરાવવાનો
હોવાથી તે અહીં લખ્યો નથી. જાણવાના ઇચ્છક યોધવાન્
શિષ્યે ગુરુ પાસેથી સમજી લેવો. બનતા સુધી યોધવાન્
ઉપધાન વહેનારાએ તો દરેક વિધિ બરાબર સમજી લઈ
દરેક આદેશ પોતેજ માગવા જોઈએ. વહન કરનારને બહો

* અહીં સાથે ત્રીજા કે પાંચમા ઉપધાનવાળા હોય તો તે પોતાના
ઉપધાનનું નામ યોગે અથવા ત્રણેની વતી ક્રિયા કરાવનાર સુનિ યોગે.

આદેશ માગવાના શબ્દો પણ ગુરૂ મહારાજ-ક્રિયા કરાવનાર જોડે છે તે ઉપધાન વહન કરનારનું વિધિથી અજ્ઞાતપણું સૂચવે છે.

પ્રવેદન વિધિમાં પચ્ચખખાણ કરતાં જે ઉપધાનની ત્રણ વાંચના લેવાની હોય તેમાં પહેલી વાંચના લીધી ન હોય ત્યાં સુધી ‘પૂર્વ ચરણ પદ પયસરાવણી’ ખીજી વાંચના લીધી ન હોય ત્યાં સુધી ‘ક્રમાગત ચરણ પદ પયસરાવણી’ અને ત્રીજી વાંચના લીધી ન હોય ત્યાં સુધી ‘ઉત્તર ચરણ પદ પયસરાવણી’ એટલું કહીને જો ઉપવાસ કે આંખિલ કરવાનું હોય તો ‘પાલી તપ કરશું’ એમ કહે અને જો એકાસણું કે નીવી કરવાની હોય તો ‘પાલી પારણું કરશું’ એમ કહે, ગુરૂ ‘કરેહ’ એમ કહે, પછી શિષ્ય કહે કે ‘ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય કરી પચ્ચ-ખખાણ કરાવો.’ ગુરૂ પચ્ચખખાણ કરાવે. જેમાં જે વાંચના હોય તેમાં પૂર્વ ચરણ પદ પયસરાવણી અને ઉત્તર ચરણ-પદ પયસરાવણી એમ જુદે જુદે વખતે કહે અને જેમાં એકજ વાંચના હોય તેમાં પૂર્વ ચરણ, ક્રમાગત ચરણ અને ઉત્તર ચરણ પદ પયસરાવણી એમ ભેળો પાડ જોડે.

ઉપર જણાવેલો અર્વ વિધિ પ્રભાતે કરવાનો છે. ત્યાર પછી ઉપધાનવાહકે દિવસના બાકીના ભાગમાં દેવવંદન, પચ્ચખખાણ પારણું, ખમામસણ દેવા, કાઉસગ્ગ કરવો, નવકારવાળી ગણવી ઇત્યાદિ વિધિ કરવાનો છે. તે હવે પછી જતાવવામાં આવશે. સાંજે ગુરૂમહારાજની સમિપે અથવા સ્થાપનાચાર્ય પાસે પડિલેહણ કરવી તેમાં સજાય સ્ત્રીવર્ગે ઉભા ઉભા કરવા. પુરૂષો ઉભડક બેચીને ‘મન્નહ જીજાણું આણું’ એ પાંચ ગાથાની કરે. * પછી ગુરૂમહારાજ સમિપે ધરિયાવહી પડિકકમી ઇચ્છાં ખમાં વસ્તી પવેનું ? ખમાં ઇચ્છકારી ભગવન્ ‘સુદ્ધા વસહી’ એમ કહે પછી પચ્ચ-ખખાણ કરે. તેમાં એકાશન કે આંખિલને દિવસે મુહપત્તિ પડિલેહી એ વાંદણા ઢંધને પાણહારનું પચ્ચખખાણ કરવું,

* પ્રત્યંતરે સજાયને દેઝાણું સ્ત્રી વર્ગે પાંચ નવકાર ગણવા.

તિવિહાર ઉપવાસવાળાએ મુહુર્ત પડિલેહીને ખમાસમણ હઈને પાણ્ડુહારનું પચ્ચખખાણ કરવું અને ચૌવિહાર ઉપવાસવાળાએ * મુહુર્ત પડિલેહી ખમાસમણ હઈને પચ્ચખખાણ લેવું. પછી એ વાંદણા હઈ 'ઇચ્છાકારેણ સંદિસહ ભગવન્ એસણે સંદિસાવું ?' ગુરુ કહે 'સંદિસાવહ' શિષ્ય કહે 'ઇચ્છાં એસણે ઠાજી ?' ગુરુ કહે 'ઠાએહ' શિષ્ય કહે 'ઇચ્છાં સ્થડિલ પડિલેહું ?' ગુરુ કહે 'પડિલેહેહ' શિષ્ય કહે 'ઇચ્છાં સ્થડિલ શુષ્ઠિ કરે ?' ગુરુ કહે 'કરેહ' શિષ્ય કહે 'ઇચ્છાં દિશિ પ્રમાણું ?' ગુરુ કહે 'પ્રમાજેહ' શિષ્ય અવિધિ આશાતનાનો મિચ્છામિ હુકકડ આપે. આ બધા આદેશ ખમાસમણ દેવાપૂર્વક માગવા અને ગુરુના વચન જાણી શિષ્યે દરેક વખત 'ઇચ્છાં' કહેવું. ઈતિ સંધ્યા અનુષ્ઠાન વિધિ.

દરરોજ કરવાની ક્રિયા.

- ૧ બંને ટંક પ્રતિકમણ કરવું તેમાં સવારે પ્રતિકમણની પ્રાંતે અહોરાત્રિનો પોસહ લેવો.
- ૨ એ ટંક પડિલેહણ કરવી.
- ૩ ત્રણ ટંક દેવ વાંદવા.
- ૪ દેરાસરે હશ્યં કરી ત્યાં આઠ સ્તુતિપૂર્વક દેવ વાંદવા.
- ૫ સો લોગસ્સનો એક સાથે કાઉસગ્ગ કરવો.
- ૬ પહેલા, બીજા, ચોથા ને છઠ્ઠા ઉપધાનવાળાએ ૨૦ વીશ નવકારવાળી બાધા પારાની ગણવી. એકંદર દરરોજ ૨૦૦૦ નવકારનો બાપ કરવો. ત્રીજાને પાંચમા ઉપધાન ત્રાળાએ ત્રણ ત્રણ નવકારવાળી લોગસ્સની ગણવી.
- ૭ દરરોજ સો ખમાસમણ દેવાં.

* ઉપધાન પોસહ મિત્રાય સવારે ચૌવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણ કર્યું હોય તો તેને સાંજે પચ્ચખખાણ લેવાની જરૂર નથી.

૮ એકાશન કે આંખીલ કરવું હોય કે ઉપવાસમાં પાણી પીવું હોય ત્યારે પચ્ચઝખાણુ વિધિપૂર્વક પારવું.

૯ એકાશન કે આંખીલમાં આહાર કરીને ઉઠ્યા પછી ઈરિયાવહી પડિછમી ચૈત્યવંદન કરવું અને દિવસ-ચરિત લિલિહારનું પચ્ચઝખાણુ કરવું.

૧૦ સવારે ફરીને શુક્રમહારાજ પાસે પોસહ લેવો, પ્રવેદન કરવું અને રાઈમુહપત્તિ પડિલેહવી * સાંજે શુક્રમહારાજ પાસે પડિલેહણુના આદેશ માગવા, દિવસ પ્રતિક્રમણુ સંખધી રાઈમુહપત્તિ પ્રમાણે દેવસી મુહપત્તિની વિધિ કરવી ને સંધ્યા અનુષ્ઠાન વિધિ કરવી.

૧૧ રાત્રે સંધ્યાસ પોરિસી ભણાવવો.

૧૨ સવારે છ ઘડી દિવસ ચઢે ત્યારે પોરસી ભણાવવી.

ઉપર જણાવેલી ક્રિયાઓ પૈકી પ્રતિક્રમણુની વિધિ તો સર્વના ભણવામાંજ હોય તેથી લખવાની જરૂર નથી. પોસહ લેવાનો વિધિ, પડિલેહણુનો વિધિ, દેવ વંદનનો વિધિ પચ્ચઝખાણુ પારવાનો વિધિ, પોરિસીનો વિધિ, રાઈ મુહપત્તિનો વિધિ સંધ્યાસ પોરિસીનો વિધિ, માંડલા કરવાનો વિધિ ઇત્યાદિ સર્વ અગાડી લખેલ છે ત્યાંથી જોઈ લેવો.

સો લોગસસનો કાઉસગ કરતાં પ્રથમ ઈરિયાવહી પડિછમી ઇચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્ પ્રથમ ઉપધાન પંચમંગલ મહામુતસ્કંધ આરાધનાર્થ * કાઉસગ કરે ? ઇચ્છા કરેમિ કાઉસગ. વંદણુવત્તિયાઓ કહી

* સાધુની સાથે જોડી પ્રતિક્રમણુ કરનાર, આવકને દિવસ મુહપત્તિની વિધિ કરાવતી નથી. આવકને રાઈમુહપત્તિ તથા દિવસ મુહપત્તિ અવરજ કરવામાં છે.

* ક્રિયાના પદ્ધતિ ત્યારે નામ, મુદ્દત, પાંચીસા, આઠીસા-ખાંડીએ ઉપર લખી ગણા ધીએ, તે પ્રમાણે પોતાના જીવનના નામ લેવું.

ચંદ્રેસુ નિમ્મલયરા સુધી ૧૦૦ લોગસ્સનો કાઉસગ્ગ એકાએ ચિત્તે સ્થિરપણે અને મૌનપણે કરવો. કાઉસગ્ગના દોષ ટાળવા કાઉસગ્ગ પૂર્ણ થયે નમો અરહિંતાણું કહી પારીને પ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. ઇતિ કાઉસગ્ગ કરણુ વિધિ.

ખમાસમણુ સો દેવાં. તેના પ્રારંભમાં પ્રથમ ઉપધાન શ્રી પંચ મંગલ મહાશ્રુતસ્કંધાય નમો નમઃ x કહી ખમાસમણુનો પાઠ આખો શુષ્ક ઉચ્ચાર કરી સંડાસા બરાબર પડિલેહી ખમાસમણુ દેવું, તેમાં પાંચે અંગ-એ હાથ, એ ઢીંચણુ ને મસ્તક ભૂમિને લગાડવા. અધર રહીને ખમાસમણુ ન દેવાં, બેઠા બેઠા પણ ખમાસમણુ ન દેવાં, પોતાની છતી શક્તિ ન ગોપવવી. શક્તિ ન હોય તો ગુરૂ મહારાજ પાસેથી છુટ માગી લેઈને બેઠાં બેઠાં દેવાં અથવા જેટલાં બની શકે તેટલાં ઉભા થઈને દેવાં. ઇતિ ખમાસમણુ વિધિ.

૨૦ નવકારવાળીને બદલે અથવા તેમાંથી જેટલો બને તેટલો જીવવિચાર, નવતત્ત્વાદિ પ્રકરણોનો પાઠ કરવો, તેની આથા ૨૦૦૦ પ્રમાણુ સંજાય ધ્યાન કરવું. એણું થાય તો બાકી રહે તેટલું નવકારવાળીથી પૂરું કરવું. (એક ગાથાનું પ્રમાણુ એકનવકાર પૂરતું સમજવું.) નવકારવાળી પણ બનતાં સુધી પાંચ પાંચ લેળી ગણવી, કહી પાંચ લેળી ન ગણાય તો પણ જે ગણાય તે અધુરી તો નજ મુકવી. અધુરી મુકાય તો લેખામાં આવે નહીં. લોગસ્સની નવકારવાળી પણ અધુરી તો નજ મુકવી. બની શકે તેટલો પૂર્વ કરેલો અભ્યાસ સંભારવાનો અને નવો અભ્યાસ કરવાનો લાભ લેવો. વાર-વાર આવી નિવૃત્તિ-આવો અવકાશ મળવો દુર્લભ સમજવો.

ઇતિ સંજાય ધ્યાન વિધિ.

પડિલેહણમાં મુહુર્તિ ચરવળો, કટાસણું અને પછી વસ્ત્રો પડિલેહવાં, તેનો અનુક્રમ અનુભવીથી બાણી લેવો.

x ઉપધાન બદલાયે નામ બદલવું.

પડિલેહણ કરતાં બોલતું નહીં અને તેના બોલ દરેક ઉપ-
કરણના જેટલા જેટલા છે તેટલા તેટલા મનમાં બોલતા
જવા તેનો અર્થ વિચારવો અને વસ્તુદિકમાં જીવજંતુ
હોય તો તેની બરાબર સંભાળ રાખી પડિલેહણ કરવી,
તેઠ જાણીને કાંઈપણ ક્રિયા ઉતાવળથી કરવી નહીં.

ઉપધાનમાં પેઠા પછી પ્રથમના ત્રણ દિવસ સુધીમાં
નવું વસ્ત્ર કે ઉપકરણ ધરેથી લાવવું હોય તો લાવી શકાય
—લઈ શકાય. ત્યારપછી લઈ ન શકાય.

પુરૂષ નીચે પ્રમાણે ઉપકરણો રાખવાં.

- ૧ કટાસણું. ૧ મુહપત્તિ, ૧ ચરવળો. ૨ ધોતીઆં.
૨ ઉત્તરસણુ. ૧ માતરીયું (પંચીયું) ઠંલે માત્રે જતાં
પહેરવા સાફ.
૧ ઉત્તરપટો, ૧ સંધારીયું. ૧ ઓઢવાની ધાબળી.
૧ ખેળીયું (હુમડાનો કકડો) ૧ ડંડાસણુ x (રાત્રે ભુમિ
પ્રમાર્જવા.)

પુરૂષોએ સકારણ કટાસણું, મુહપત્તિ ને ચરવળા બે બે
રાખવાની પણ પ્રવૃત્તિ છે.

સ્ત્રી વર્ગે રાખવાના ઉપકરણો.

- ૨ કટાસણા. ૨ મુહપત્તિ. ૨ ચરવળા. ચોરસ ડાંડીના.
૨ સાડલા. ૨ લાઘરા ૨ કંચુવા. ૩ ઠંલે માત્રે જવાનાં વસ્ત્ર.
૧ ઉત્તરપટો ૧ સંધારીયું ૧ ઓઢવાની ધાબળી.
૧ ડંડાસણુ (રાત્રે ભુમિ પ્રમાર્જવા) ૧ ખેળીયું હુમડાનો
કકડો)

વધારે વસ્ત્રો રાખવા તે ઉપધિ મટીને ઉપધિરૂપ
થાય છે કિંમતી વસ્ત્રો પણ ન રાખવાં સાધારણ રાખવાં.
આમૂલ્ય નિરંતર પહેરવામાં આવતા હોય તેજ રાખવાં,

x ધણા જણ વચ્ચે એક હોય તો પણ ચાલે.

કંઈ પણ આ નિમિત્તે વધારે ન પહેરવું, બની શકે તો ખીલકુલ ન રાખવા. સૌભાગ્યવતી ઓએ સૌભાગ્યના ચિન્હ તરીકેનાં આભૂષણો રાખવાં.

વાંચના લેવાનો વિધિ.

ઉપર બતાવી ગયા છીએ તે પ્રમાણે દરેક વાંચનાને તપ પૂરો થાય ત્યારે પ્રાચે તપને દિવસે પ્રવેશન કર્યા પછી ખમાસમણ દઈને ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ વાયણા મુહપતિ પડિલેહું ? ગુરુ કહે પડિલેહોહ. શિષ્ય ઇચ્છ કહી મુહપતિ પડિલેહો. પછી બે વાંદણા દઈ ખમાઠ ઇચ્છાઠ વાયણા સંહિસાવું ? ગુરુ કહે 'સંહિસાવહ'. શિષ્ય ઇચ્છ કહી ખમાઠ ઇચ્છાઠ વાયણા લેશું. ગુરુ કહે લેજો. શિષ્ય ઇચ્છ કહી ખમાઠ ઇચ્છાકારી ભગવન્ પસાય કરી વાયણા પ્રસાદ કરે. પછી ગુરુ જે વાંચના આપવાની હોય તેનું અકેક પદ કહે શિષ્ય તે પ્રમાણે ઉચ્ચાર કરે. પછી ગુરુ મહારાજ તેના અર્થ સમજાવે. શિષ્યે જેટલી વાંચના સંખ્યા હોય તેટલી તે દિવસે ખરાબર શુદ્ધ કંઠે કરવી અને તેનો અર્થ ધારી લેવો. પ્રાંતે ગુરુ મહારાજ નિચ્ચારગપારગા દોહ ગુરુગુણેદિં વદિજ્ઞાદિ આ પ્રમાણે આશીર્વાદ આપે. શિષ્ય પ્રાંતે તહત્તિ કહી ખમાસમણ દઈ અવિધિ આશાતનાનો મિચ્છાદુકકડં આપે.

વાંચનાને દિવસે ઉપર કહી ગયા પ્રમાણે વિધિથી (૨૫) ખમાસમણ વાયણા સંખ્યા વધારે દેવા. વાંચના આવિકા ઉભી રહીને લેવે, આવક ચૈત્યવંદન ગુણો લેવે ઇતિ વાયણા વિધિ.

આ ઉપધાન જે જે સુત્રોનાં વહેવામાં આવે છે તેના ઉદ્દેશની વિધિ પૂર્વે લખેલી છે. તેના સમુદ્દેશ ને અનુગામ્યારે માળા પહેરવામાં આવે છે ત્યારે એક સાથે છએ ઉપધાન સંખ્યા કરવામાં આવે છે. ત્રીજું અને પાંચમું

ઉપધાન કાળાંતરે વહેવામાં આવે ત્યારે તેનો ઉદ્દેશજ પ્રવર્તે છે, તેના પશુ સમુદ્દેશ ને અનુસાર તે માળા વખતેજ કરવામાં આવે છે.

આલોચણામાં દિવસ ૨૫ કારણે પડે છે ?

- ૧ નીવી કે આંગિત કરીને ઉઠ્યા પછી વમન (ઉલટી) થાય તો.
- ૨ અન્ન એકું મૂકવામાં આવે તો.
- ૩ નિષિધ્ધ આહાર (સચિત્ત:કાચી વિગય, લીલોતરી વિગેરે) ભક્ષણ થાય તો.
- ૪ પચ્ચખખાણુ પારવું ભૂલી જવાય તો.
- ૫ ભોજન કર્યા પછી ચૈત્યવંદન કરવું રહી જાય તો.
- ૬ દેશસર જવું ભૂલી જવાય તો.
- ૭ દેવ વાંદવા ભૂલી જાય તો.
- ૮ રાત્રે (સાંજની વિધિ કર્યા પછી ને સવારની વિધિ કર્યા અગાઉ) વડીનીતી કરવા જવું પડે તો.
- ૯ પોરિસી ભણાવ્યા સિવાય મુર્ધ જાય,ઉધી જાય ને પોરિસી ભણાવેજ નહીં તો.
- ૧૦ મુહુપત્તિ ભૂલી જાય ને ૧૦૦ ડગલાં ચાલે તો.(સેનપ્રશ્ન)
- ૧૧ મુહુપત્તિ ખોઈ નાખે તો (ઉપલક્ષણથી ખીબા ઉપકરણ માટે પશુ સમજવું.)
- ૧૨ શ્રાવિકાને રૂતુ સમયે ૨૪ પ્રહર (ત્રણ દિવસ)
- ૧૩ માંખી, માંકડ, જી વિગેરે ત્રસ જીવનો પોતાને હાથે ઘાત થઈ જાય તો.

દિવસ પડે એટલે તપ લેખે લાખે પશુ પૌષધ જાય એટલે તેટલા પૌષધ પાછળથી કરવા પડે. તે પૌષધ બે ઉપધાનની સાથે સાથે લેવા જ થાય તો આયંબિલાદિ તપ કરી ચકાય પશુ ઉપધાનમાંથી નીકળ્યા પછી કરવામાં

આવે તો ઉપવાસના તપપૂર્વક જ આઠ પહોરના પૌષ્ઠ કરવા પડે.

બીજા શા શા કારણોથી સામાન્ય આલોચણ આવે છે તે આ નીચે જતાવેલ છે.

પડિલેલા વિનાનું વસ્ત્ર કે પાત્ર લાપરે તો.

સુહૃપત્તિને ચરવણાની આઠ પડે તો.

મોઢામાંથી એકું નીકળે તો.

લુગડામાંથી કે શરીર ઉપરથી જુ નીકળે તો.

નવકારવાળી ગણતાં પડી જાય તો.

ફના પુંખડાં કાનમાં રાત્રે ન નાખે તો.

અથવા ફના પુંખડાં ખોઈ નાખે તો.

સ્થાપનાજી પડી જાય તો.

પુરૂષનો સ્ત્રીને, સ્ત્રીનો પુરૂષને સંઘટ્ટ થાય તો.

કાનમાંથી જીવનું કલેવર નીકળે તો.

પડિલેલું કરતાં બોલે તો.

નવકારવાળી ગણતાં બોલે તો.

એકે મોઢે બોલે તો.

તિર્યચનો સંઘટ્ટ થાય તો.

એકેન્દ્રિય (સચિત્ત) નો સંઘટ્ટ થાય તો.

દિવસે નિદ્રા લેવે તો.

રાત્રે સંથાસ ચોરિસી ભણાવ્યા પહેલાં નિદ્રા લેવે તો.

હીવાની કે વીજળી આદિકની ઉજોહી લાગે તો.

માથે કામળી નાખવાના કાળમાં કામળી નાખ્યા સ્ત્રીવાચ અગાસી જગ્યામાં જાય તો.

વર્ષાદિકના છાટાં લાગે તો,

લાડામાં સ્થંડિલ જાય તો.

બેઠાં પડિકમણું કરે તો, બેઠાં ખમાસમણા દેવે તો.

ઉઘાડે મુખે બોલે તો.

આ સિવાય ખીજા પણ અનેક કારણો આલોચણ આવે તેવાં છે ને પ્રમ્ત્યોપાત જાણી લેવાં, આની આલોચણ શી આપવી તે ગુરુગમ્ય હકીકત છે, જો કાંઈ પણ વિરાધના ન થઈ હોય તો પણ દરેક ઉપાધનના ચોથા ભાગનો તપ આપવામાં આવે છે અને તે ઉપધાનમાંથી નીકળ્યા પછી પોસહ સંયુક્ત કરવાનો છે, સહાય ધ્યાન પણ સાથે કરવાનું છે, દષ્ટાંત તરીકે પહેલા ઉપધાન સંબંધી કાંઈ પણ વિરાધના ન થઈ હોય તો પણ ત્રણ અહોરાત્રિના પોસહ ઉપવાસથી કરવા અને ૬૦૦૦ સ્વાધ્યાય કરવી, અર્થાત્ ૬૦ નવકારવાળી બાધાપારાની ગણવી, એટલી આલોચણ તો અવશ્ય આપવામાં આવે છે. આ પ્રમાણે દરેક ઉપાધાન માટે સમજવું. તે સિવાય ખીજા બાજતની આલોચણ તો આલોચણ લેનાર શ્રાવક શ્રાવિકાની શરીરસ્થિતિ વિગેરે જોઈને આપવામાં આવે છે, તે હકીકત ગુરુમહારાજને આધીન હોવાથી અહીં તે સંબંધી ઉલ્લેખ કરવામાં આવ્યો નથી.

ઉપર પ્રમાણે ઉપધાન વહન કરવાને પ્રાંતે પહેલું, ખીજું ચોથું, ને છઠું ઉપધાન વહન કરનારને વહેલામાં વહેલું છઠ્ઠા ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરે તે દિવસે અને મોડામાં મોડું છ માસની અંદર માળારોપણ કરવામાં આવે છે, અર્થાત્ માળા પહેરવામાં આવે છે. માળા પહેરવાથી ઉપધાન કાર્યની સમાપ્તિ મંદિરના શિખર ઉપર કળશ ચઢાવવાની જેમ થાય છે, તે અવશ્ય કરવા યોગ્ય ક્રિયા છે. માળા પહેરવાને આગલા દિવસે ઉત્તમ રેશમ વિગેરેની કશવેલી માળા મહોત્સવપૂર્વક વરબોડો ચઢાવી ગુરુ પાસે લઈ જઈ ત્યાં તેની પ્રતિષ્ઠા કરાવીને પછી પોતાને ઘરે અથવા શ્રી સંઘે ઠરાવેલા-આપેલા ગૃહસ્થને ઘરે લઈ જઈ બાજે ઉપર પધરાવવી અને ત્યાં માળા પહેરનારે રાત્રિ જાગરણ કરવું, પરમાત્માની સ્તુતિ સ્તવનાદિવડે રાત્રિ બ્યતીત કરવી, પછી

પ્રમાણે તે માળા લઈને શુરૂમહારાજ પાસે માળા પહેરવા જવું.

માળા પરિધાન વિધિ.

ઉપધાન વિધિ ત્રિગેરેમાં બતાવેલા શુભ મુહૂર્તે ઉપધાન વડન કરેલા શ્રાવક શ્રાવિકાઓ ઉત્તમ વસ્ત્રાલંકાર ધારણ કરી શુરૂમહારાજ પાસે આવે. ત્યાં નંદી મંડાવવામાં આવે, ઉપધાનવાહક પોસહમાં ન હોય તો શ્રીકૃષ્ણ લઈ નંદીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા આપે, પછી સુહપત્તિ, ચરવળો મહણ કરી ખમાસમણ દઈ ઇરિયાવહી પડિછમી, સુહપત્તિ, પડિલેહી, નંદીની ક્રિયા કરી સમુદ્દેશને લગતી ક્રિયા કરે, ત્યાર પછી અનુજ્ઞાને લગતી ક્રિયા કરે. તે ક્રિયા શુરૂ મહારાજને કરાવવાની હોવાથી અહીં લખી નથી. આ ક્રિયા છ ઉપધાન માટે લેખી થાય છે, પછી શુરૂ મહારાજ માળાની અભિર્ભાવિત વાસવડે પ્રતિષ્ઠા કરે. અને ત્યાર પછી શુરૂ મહારાજ માળા પહેરાવનાર વૃષ્ઠ ખંધુ પુત્રાદિક જે હોય તેને પ્રદક્ષિણા દિકેનો યથાશક્તિ નિયમ કરાવી માળા તેના હાથમાં આપે એટલે તેઓ માળાને વંદન કરી પોતાના ને માળ પહેરનારના કપાળમાં તિલક કરી ત્રણ અથવા સાત નવકાર ગણીને માળા પહેરાવે, ત્યારપછી માળા સહિત નંદીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા ચારે બાજુ નવકાર ગણતા ને ખમાસમણ હેતા આપે. શુરૂ મહારાજ વાસક્ષેપ કરે. પ્રાંતે અવિધિ આચારનાનો મિચ્છામિ દુક્કડ દેવે.

ઇતિ માળારોપણ વિધિ.

માળારોપણનું કાર્ય થઈ રહ્યા પછી શિષ્ય શુરૂ મહારાજને ખમાસમણ દઈ હિતશિક્ષા દેવાની માગણી-પ્રાર્થના કરે એટલે શુરૂ મહારાજ દેશનાં આપે તે આ પ્રમાણે—

* પ્રથમ દિવસે સંધ્યાકાળે પણ પ્રતિષ્ઠા કરવામાં આવે છે.

આર્ણ પયાસર્ગ સોદાજો તથો સંજમો અ ગુણિધરો ।
તિર્ણદિપિ સમાર્જોને મુક્તો જિજ્ઞાસણે પ્રણિજો ॥૧॥
મુક્તિકર્મીવરમાલા, સુકૃતજલાકર્ણને ઘટીમાલા ।
સાક્ષાદિવ ગુણમાલા, માલા પરિધીયતે ધન્યૈઃ ॥૨॥

‘પ્રકાશક એવું જ્ઞાન, આત્માને શુદ્ધ કરનાર તપ અને
ગુણિધારક સંયમ એ ત્રણનો સંયોગ થવો તેને જિન
શાસનને વિષે મોક્ષ કહ્યો છે.’

“ મુક્તિરૂપી કન્યાની વરમાળા જેવો, સુકૃત જે પુણ્ય
તે રૂપ જગતું આકર્ષણ કરવામાં ઘડિમાળ-રેંટ જેવી અને
સાક્ષાત્ ગુણોની માળા હોય તેવી આ માળા ધન્ય મનુષ્યો
જ ધારણ કરે છે. ”

ગુરૂ મહારાજ આ પ્રમાણે ઉપદેશ આપે છે, ત્યારબાદ
માળારોપણકાર્યની સમાપ્તિ થાય છે. માળા પહેરનાર ઉપ-
ધાનવાહકોએ તે દિવસે ઉપવાસ અથવા આંખીલ કરવું,
અને રાત્રિએ પોસહ લેવો. માળા પહેરે તે વખતે વાણત્રો
વગડાવવા, ગીત ગવરાવવા, સ્વજન વગેરે પહેરામણી માળ
પહેરનારને કરવી, પ્રભાવના કરવી, યથાશક્તિસ્વામીવ-
ચ્છલ કરવું.

ઇતિ માળા પરિધાપન વિધિ.

માળા પહેર્યા પછી ખીજે દિવસે એકાદશન કરવું. માળા
પહેર્યા પછી એાછાંમાં એાછાદશ દિવસ અને વધારેમાં વધારે
છમાસ પર્યંત માળા પહેરનારે બ્રહ્મચર્ય પાળવું, બ્રમ્હિ શયન
કરવું, સચિત્તનો ત્યાગ કરવો. સાવધ આરંભ તજવો,
ઉપવાસ આંખીલાદિ તપ કરવો અને દશ દિવસ સુધી દર-
રોજ ૧૦૦ લોગસ્તનો કાઉસંગ કરવો ને ૨૦ નવકાર-
વાળી ગણવરી.

* ખીજે તપ છ માસ સુધી ન થઇ શકે તો સચિત્તનો ત્યાગ
તો બનતા સુધી છ માસ સુધી જરૂર કરવો, ઉત્તુ પાણી પીવું.

માળા પહેયાં પછી ઉપધાનના દિવસોમાં લાગેલા દોષોની નોંધ કરી-કશની રાખી હોય તે ઉપધાન વહન કરાવનાર ગુરૂ મહારાજ પાસે લઈ જઈ તેઓ સાહેબ જે આલોચણ આપે તે ગ્રહણ કરવી અને તે સુદતની અંદર પૂર્ણ કરી આપવી.

પોતપોતાના ઉપધાનની સમાપ્તિમાં તપને દિવસે સંધ્યા પ્રવેદન પછી મુહુરત્તિ પડિલેલી જે વાંઢણા દર્શ ખમાસમણ પૂર્વક ઇચ્છાં સોધી સંદિસાવું ? ગુરૂ કહે સંદિસાવહ, શિષ્ય ખમાં ઇચ્છા સોધી કરશું ગુરૂ કહે. કરજો. શિષ્ય તહત્તિ કહે. પછી એક નવકાર ગણી ઇચ્છા-કારી ભગવન પસાય કરી શુષ્ઠિ અતિચાર આજોવાવો. પછી અવગ્રહમાં પેસી હુન્કૃત્ય આજોવે, મિચ્છાદુષ્ટક આપે. લાગેલા દોષ ગુરૂ પાસે પ્રગટ કરે અને ગુરૂ મહારાજ આપે તેટલી આલોચણ કરવાનું કળુલ કરે. ઇતિ આલોચના વિધિ.

આ વિધિ દરેક ઉપધાનને અતે ન કરવામાં આવે તો ઉપધાન પૂર્ણ થયા પછી ને માળા પહેયાં પછી ગુરૂ પાસે જ્યારે આલોચણ લેવા જાય ત્યારે ઇરિયાવહી પડિછમીને કરવા યોગ્ય છે.

ઉપધાન વહન કરનાર શ્રાવક શ્રાવિકાએ પોતાની છાંદગીના પાછલા ભાગમાં પણ ઉપધાન વહન કર્યાની યાદગિરી માટે સચિત્તાદિકને કાયમને માટે ત્યાગ કરવો. બ્રહ્મચર્યોદિકને યથાશક્તિ નિયમ કરવો, પર્વ તિથિએ પૌષ્ઠ તપસ્યાદિ કરવાનું લક્ષ રાખવું. કવૈસ કંકાસ, નિંદા નિકથા, મહાઆરંભ પરિગ્રહાદિક કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ ન કરવી. ઐહ નિયમ ધારવાની અને સવાર સાંજ પ્રતિહંમણાદિક કરવાની પ્રવૃત્તિ રાખવી. સામાયિક, દેવપૂજા, ગુરૂવંદનાદિ

દરરોજ અવશ્ય કરવું. દર વર્ષે તીર્થયાત્રા કરવી, યથાશક્તિ સ્વામીવચ્છદ્ધાદિ કરવું, દુકામાં ઉપધાન વહન કર્યાની યાદ-દાસ્ત તાજી રહે અને તે મહાન ક્રિયા ઉત્તમ રહ્યા કરે તેવી પ્રવૃત્તિ કરવી. પાપકાર્યથી નિરંતર પાછા હઠવું. સમકિતમાં તો પ્રાણીને પણ દુઃખ ન લગાડવું. શુદ્ધ દેવ ગુરુ ધર્મની દૃઢ શ્રદ્ધા રાખવી.

ઉપધાન સંગ્રહી વિશેષ હકીકત.

આ હકીકત ઉપધાન વાહકે ખાસ ધ્યાનમાં રાખવા લાયક હોવાથી જુદી જુદી વિધિઓની પ્રતોમાંથી તેમજ સેનપ્રમ્નાદિકમાંથી ગ્રહણ કરીને લખવામાં આવી છે.

૧ જે જે સૂત્રોને માટે ઉપધાન વહન કરવામાં આવે છે તેનો ઉદ્દેશ ઉપધાન વહેતાં કરવામાં આવે છે ને સમુદ્દેશ તથા અનુજ્ઞા બધા સૂત્રોની માળા પરિધાપન વખતે કરવામાં આવે છે. તેમાં ઉદ્દેશ તે સૂત્રાર્થ ગ્રહણ કરવાની યોગ્યતા, સમુદ્દેશ તેનું જ વિશેષપણ અને અનુજ્ઞા તે તે સૂત્રોની પઠન પાઠન કરવાની આજ્ઞા એમ સમજવું.

૨ દેવવંદનના સૂત્રો કે જેના ઉપધાન વહન કરવામાં આવે છે, તે સિવાયના ખીજા સામાયિકાદિ આવશ્યકના સૂત્રો માટે ઉપધાન વહન કરવાનું ફરમાન નથી. તદુપરાંત ચઉસરણાદિ ચાર પયજ્ઞા અને દશવૈકાંતિક સૂત્રના ૪ અધ્યયન ભણવાની શ્રાવકને છુટ છે. તેને માટે ત્રણ ત્રણ આયળિલ કરીને વાંચના લેવાનો વિધિ છે. તે ગુરુગમથી ભણી લેવો.

૩ ઉપધાન વહન કર્યા અગાઉ નવકારાદિ ભણવા ભણવવામાં આવે છે તે જીત વ્યવહાર તથા સંગ્રહાયથી થાય છે. પરંતુ તે ભણ્યા પછી પણ મહેલી. જોગવાઈએ ઉપધાન વહન કરવાની જરૂર છે.

૪ ઉપધાનમાં કે અન્ય દિવસે પોસહ પ્રથમ પંચમમાં

- લઈ શકાય છે. પ્રથમ પ્રહર વ્યતીત થયા પછો લઈ શકાતો નથી.
- ૫ સામાન્ય પૌષ્ઠના એકાસનમાં પણ લીલોતરીનું શાક, પાકાં ફળ, તેનો રસ વિગેરે વર્જ્ય છે.
- ૬ ઉપધાન સંબંધી એકાસનમાં મુખ્ય વૃત્તિએ તો સરસ આહારનો નિષેધ છે, પરંતુ તપસ્યા વિશેષ હોવાથી શરીરશક્તિ નભાવવાને માટે તેના પદાર્થો લેવામાં આવે છે, તોપણ તેમાં બને તેટલી ઓછાશ રાખવી ને આસક્તિ તજવી.
- ૭ ઉપધાન સંબંધી કે અન્ય પૌષ્ઠમાં ધાબળો માથે નાંખવાના કાળ વખતે અગાસે જવું પડે તે કામળી ઓઢીને જવું. માથે કટાસણું નાંખીને જવું નહીં અને ઓઢી કામળી ખીંતીએ મુકી રાખવી, બે ઘડી સુધી તેને પાથરવી નહીં કે ઉપયોગમાં લેવી નહીં.
- ૮ ક્રિયા કરવા માટે વસ્તિ શુદ્ધ હોવાની પ્રથમ આવશ્યકતા છે, તેથીજ ગુરૂ મહારાજ ક્રિયા કરાવે છે ત્યારે પ્રારંભમાં 'સુદ્ધા વસહી' એટલે 'વસ્તિ શુદ્ધ છે' એમ કહેવામાં આવે છે. તેની રીતે કહ્યા અગાઉ સુર શ્રાવક શ્રાવિકાએ ક્રિયા કરવાના સ્થાનની ચોતરફ ૧૦૦ સો હાથ વસ્તિ બેઠાં લેવી, તેમાં મનુષ્ય કે તિર્યંચનું શબ કે તેના શરીરનો હાડ રૂધિરાદિ ભાગ પડયે હોય તો તે ત્યાંથી દૂર કરાવવો, ત્યારપછી ત્યાં ક્રિયા થઈ શકે. તિર્યંચનું શબ કે તેનો વિભાગ ૬૦ હાથની અંદર રહેવો ન બેઠાયે. મનુષ્યનો ૧૦૦ હાથની અંદર રહેવો ન બેઠાયે.
- ૯ ઉપધાનની અંદર તેલાભ્યંગ-તેલ, એળાવડું અને એપ્પલ લેવું તેનો નિષેધ છે. પરંતુ આપણે કાઠે મુકી આપણી લેવું.

- ૧૦ અંધને ઉપધાન વહનનો નિષેધ નથી, પરંતુ તેને ખીબા સચ્ચા મહુકાની સહાયની અપેક્ષા છે.
- ૧૧ ક્રિયા કરતાં સ્થાપનાચાર્ય ને ક્રિયાકારકની વચ્ચે મહુ-અતિરેચાદિની આડ પડતી ન જોઈએ.
- ૧૨ સમુદાયે પડિલેહણ કરીને કાળે ઉપચારે હોય ત્યાર પછી કોઈ એકાકી પડિલેહણ કરે તો તેણે પણ કાળે ઉદ્ધરવો જોઈએ. અને ન ઉદ્ધરે તો દિવસ પડે.
- ૧૩ ઉપધાનમાંથી નીકળે તે દિવસે એકાશન કરવું જોઈએ ને સત્રિ પોસહ લેવો જોઈએ.
- ૧૪ ચતુર્માસમાં ઉપધાન વહન કરનારે પાટ પાટલા વાપરવા
- ૧૫ માળા વહેણમાં વહેલી આસો શુદ્ધ ૧૦ મે પહેરી શકાય.
- ૧૬ છઠ્ઠીયાને પહેલે દિવસે માળા પહેરી શકાય છે, પણ તે પ્રબળ કારણ હોય તો અને તેમ કરવું પડે તો તે દિવસે પ્રવેદન કરાવી પહેલી વાંચના આપીને પછી માળા પહેરાવે.
- ૧૭ જે દિવસે વાંચના લેવાની હોય તે દિવસે સવારે લેવી ભૂલી જાય તો સાંજે પવેયણું કર્યા અગાઉ લેવે તે વખતે પણ ભૂલી જાય તો ખીજે દિવસે સવારે પવેયણું કર્યા અગાઉ લેવે-તો તે દિવસ ખીજી વાંચનામાં ગણી શકાય.
- ૧૮ ઉપધાનમાંથી નીકળ્યા પછી જો માળા પહેરવામાં આવે તો માળા પહેરવાના દિવસે ઉપવાસ કરવો.
- ૧૯ માળા પહેરવાનારે પણ તે દિવસે ઓછામાં ઓછો એકા-શનનો તપ કરવો.
- ૨૦ સાંજ સવારની પ્રવેદનની ક્રિયામાં, સાંજની પડિલેહણમાં સ્થાવિલ માત્રું કરવા, દેરાસર દર્શન કરવા અથવા સો કદમ ઉપરાંત કોઈ પણ કારણે જવું થાય તો ઇરિયાવહી પડિહીને ગમબાગમણે આલોચવાજ જોઈએ.
- ૨૧ ઉપધાનવાહક સીઓએ માર્ગે ચાલતાં ગીતગાન કરવું ચોગ્ય નથી એમ શ્રી હીરપ્રજ્ઞમાં કહ્યું છે.
- ૨૨ નદી માંડવાની હકીકત શ્રી અનુયોગદ્વાર સૂત્રમાં કહેલી છે.

- ૨૩ ઉપધાનમાં ઉપવાસને દિવસે કલ્યાણુક તિથિ આવે અને ઉપધાનવાહક કલ્યાણુક તપ કરતો હોય તો તે ઉપવાસથીજ સરે.
- ૨૪ આયણુનો તપ સ્ત્રી જાતિ ઋતુ સમયમાં કરે તો લેખે ન લાગે. એમ શ્રી હીરપ્રશ્નમાં કહેલ છે.
- ૨૫ આલોચણુ જે જે જાળતની ઉપર ગણવામાં આવી છે, તે બધા કાયયોગને લગતા પ્રકારો છે, પરંતુ ઉપધાનવાહકે મનમાં પણ આહુત્ત્વ દોહુત્ત્વ ચિંતવવા નહીં અને વચનદ્વારા કોઈને કર્કશ વચન કહેવાં નહીં, કલેશ કરવો નહીં, ભુલે ચુકે ગાળ દેવી નહીં, વિકથા કરવાં નહીં, પરનિંદા કરવી નહીં, ઇત્યાદિ વચન યોગ સંબંધી ક્રિયા જે વિપરીત કરવામાં આવે તો તેની વિશેષ આલોચણુ આવે છે એમ સમજવું અને તે ગુર મહારાજ પાસે પ્રકાશિત કરવું.
- ૨૬ ઉપધાનમાંથી નીકળા પછી માળા પહેરનારને માળા પરિધાનની વિધિમાં પવેચણું કરવાનો નિયમ નથી.
- ૨૭ ઉપધાન પાંચના નવકાર મંત્રના વિનાજ આપવી (શ્રી હીર પ્રશ્ન)
- ૨૮ શ્રાવક શ્રાવિકાઓને ઉપધાન આદિ નંદીમાં ત્રણ નવકાર રૂપજ નંદી સૂત્ર સંભળાવવું.
- ૨૯ પૌષધમાં લઘુનીતિ કરીને પછી ઇરિયાવહી કરી ગમણુ-ગમણુ અવશ્ય આલોચવા (પ્રાચીન સમાચારી)
- ૩૦ પંચમી તપ ઉચ્ચરેલ હોય તેને છઠ્ઠીયા ઉપધાનમાં જે છઠ્ઠે દિવસે પંચમી આવે તો પંચમીનો ઉપવાસ તથા સાતમે દિવસે અવશ્ય ઉપવાસ કરવાનો હેતુથી છઠ્ઠું કરવો પડે માટે જેને છઠ્ઠું કરવાની શક્તિ ન હોય તેમણે છઠ્ઠે દિવસે પંચમી ન આવે તેવી રીતે છઠ્ઠીય ઉપધાનમાં પ્રવેશ કરવો.
- ૩૧ ઉપધાન તપ પૂર્ણ થયા પછીના પવેચણુમાં પણ દિવસ પડે તો દિવસની વૃદ્ધિ થાય

૩૨ પૌષધમાં પડીલેહણા કરી કાઢે પરિઠ્ઠી ઈન્ડિયાવહી, કઠ્ઠી
ગમણાગમણે આલોલવા (પ્રાચીન સમાચારી)

૩૩ પૌષધમાં સંધ્યા પ્રતિલેખનમાં પૌષધ શાળા પ્રમાણું
આદેશ માગી શ્રાવિકાએ એકાસણું આંખિલ આદિ
લોજન કરેલ દિવસે તથા ઉપવાસના દિવસે મુહુર્ત
ચરવળો કટાસણું સાટે (દાઘરો) કાંચળી અને
સાડલો આ છ વાનાની પડીલેહણા કરવી. (શ્રીપ્રાચીન
સમાચારી)

૩૪ માળા સંબંધી જે દ્રવ્ય ઉત્પન્ન થાય તે સર્વ દેવ
દ્રવ્યજ નભવું. શ્રી સેન પ્રશ્નમાં શ્રીહીરસૂરીશ્વર ભગ-
વાનના પદપ્રભાવક શ્રી સેનસૂરીશ્વરજી મહારાજે ૨૫૦૮
ઉલ્લેખ કરેલ છે કે—“માલાસંવન્ધિસ્વર્ણરજતસૂત્રાદિ
સર્વ દેવદ્રવ્યં વા જ્ઞાનદ્રવ્યં વા સાધારણદ્રવ્યં વેતિ
પ્રશ્નોડ્ગોત્તરમ્ તત્તર્થ દેવદ્રવ્યમિતિ સમ્પ્ર
વાયઃ ॥૩૨॥ ત્રિતીયોક્ત્તાલે ભાવાર્થ—પ્રશ્ન માળા સંબંધી
સ્વર્ણ આંદી સુતર આદિ સર્વ દેવ દ્રવ્ય, જ્ઞાન દ્રવ્ય કે
સાધારણ દ્રવ્ય ? ઉત્તર તે સ્વર્ણ આંદી સુતર આદિ
સર્વ દેવ દ્રવ્ય તથા શ્રી શ્રાધ્ધ વિધિમાં પણ કહેલ છે
કે—“દેવદ્રવ્યવૃક્ષવર્ચ્યં પ્રતિવર્ષં માલોદ્વદ્નં કાર્યમ્ ॥”

ભાવાર્થ—દેવ દ્રવ્યની વૃષ્ટિને માટે દરવર્ષે માલારોપણ
કરવું. આ પાઠોથી માલારોપણ દ્રવ્ય દેવદ્રવ્ય સિદ્ધ છે.
આ સિવાય બીજા પણ પાઠો શ્રીશ્રાદ્ધવિધિ, સુકૃત સાગર
તથા શ્રીકુમારપાલ પ્રબંધ આદિ પૂર્વાચાર્યો કૃત ઘણા ગ્રંથોમાં
છે. કળિકાળ સર્વજ્ઞ ભગવાન શ્રી હેમચંદ્ર સૂરિ મહારાજની
વિદ્યામાનુષંગ પણ માલારોપણની ઉચ્છરામણીનું દ્રવ્ય દેવ
દ્રવ્યમાં ગણાવ્યું પાઠો છે.

આ ક્રિયામાં મુખ્યત્વે પૌષધની છે અને પૌષધને લગતી
તમામ વિધિઓ મુખ્ય તેના અર્થો તથા જરૂરની સમજૂતી
ઓ શાહ કુંવરજી આચાર્યજી ભાવનગરવાળાની છપા-

વેલી પાંચધવિધિ નામની યુકમાં લખેલ છે તેથી આ યુકની સાથે તે પણ રાખવી અને જનને યુક સાથે વાંચી જવી જેથી પ્રયાસકારકનો પ્રયાસ સફળ થાય. તથાસ્તુ.

કેટલીક વધારે સમજાવતી.

ચેત્ર અને આસો માસમાં શુદ્ધિ ૭-૮-૯ એ ત્રણ ત્રણ દિવસ અને ઇદનો દિવસ એ ચાર દિવસો અસંજાયના હોવાથી ઉપધાનમાં ગણી શકાતા નથી, પરંતુ ચેત્રા ને છઠ્ઠા ઉપધાનમાં તેનો આધ ગણાતો નથી. તેમ આ ત્રણ દિવસમાં કરેલ તપ કોઈ આલોચણમાં ગણાતો નથી.

‘સર્વલોપ’ આ ચારે અક્ષરો કેટલીક વિધિમાં ચેત્રા ઉપધાનમાં ચૈત્યસ્તવનના પ્રારંભમાં અને કેટલીક વિધિમાં પાંચમા ઉપધાનમાં નામસ્તવના અંતમાં વાંચનાં આપવા માટે લખવામાં આવ્યા છે. ઉપધાન વહેવરાવનારે પ્રવૃત્તિ અનુસાર તેની વાંચના આપવી.

સાંજની ક્રિયા પ્રવીણ શ્રાવિકા સ્થાપના સમિયે પણ કરી શકે એમ શ્રી હોરપ્રશ્નમાં કહેલ છે.

વરસાદનું માવડું અકાળ વૃષ્ટિ કહેવાય છે, પણ તેથી ઉપધાનમાં દિવસ વધતો નથી.

કાર્તિકાદિ ત્રણ આતુર્માસમાં અઢી દિવસની અસંજાય અણુય છે તે ઉપધાનમાં ગણવાની નથી.

ચાર કે છએ ઉપધાન વણા પછી ૧૨ વર્ષ અવલીત ચર્ચ ગયા હોય ને માળ પહેરી ન હોય તો ત્યાર પછી ઉપધાન બધા ફરીને વહેવા પડે, પણ જો તેવી શક્તિ ન હોય તો ૧૨મા ઉપવાસ કરાવી માળ પહેરાવવી. માળનું ગુહુર્ત નંદુકમાં હોય તો ૬ ઉપવાસ કરાવી માળ પહેરાવવી, બાકીના ૬મા ઉપવાસ પછી કસવના અંધો હોય છે.

જરૂરી કારણે પાળી પસંદાવવામાં આવે છે એટલે
જે એકાસણ એક સાથે કરાવવામાં આવે છે.

આ શિવાય બીજી કેટલીક અપવાદીક હકીકત છે તે
પ્રવાહ માર્ગે તરીકે ગળાઈ જવાના બચથી આ બુકમાં
લખેલ નથી. ઉપધાન વહેવરાવનારે તેનો મથાચોગ્ય ઉપયોગ
વિધિની પ્રતે વિગેરે જોઈને કરવો.

॥ અથ ઉપધાનનું સ્તવન ॥

દાળ ૧ લી દેશી ત્રુટકની.

શ્રી વીરજિનેશ્વર સુપરે દીએ ઉપદેશ ॥ સુણે બાર
પરખદા નહીં પરમાદ પ્રવેશ ॥ સુણુનેરે શ્રાવક જે વહીએ
ઉપધાન ॥ નવકાર ગણ્યા તો સુએ સુશુણિધાન ॥૧॥
ત્રુટક ॥ પડિકમણું કિરિયા તો સુએ જે વહીએ ઉપધાન ॥
૯ ઈમ જાણી ઉપધાન વહો તુમે શ્રાવક થઈ સાવધાન ॥૨॥
નોકારતણે તપ પહેલું અદારીઉં હોય ॥ ઇરિયાવહીનો તપ
બીજું અદારીઉં જોય ॥ એ જેહુ ઉપધાન દિન અદાર અદાર ॥
ઉપવાસ એકાસણ તપ હોય સાદાબાર ॥૩॥ ॥ ત્રુટક ॥
સાદાબાર ઉપવાસ તે ફીને શુરુમુખ પોસો લીને ॥ ચોથ
એકંતર એક એકાસણું પાપપડલ સર્વો છીને ॥૪॥ એ
જેહુ ઉપધાનમાં માંડી નાંદ મંડાણ ॥ પૂજા પરવાવના
ઉપધાન કરો સુખાણ ॥ કિરિયા સવિ સાધુની રહેણી રહીએ ॥
હેરે દેવ વાંદો સુમતિ શુપતિ નિરવહીએ ॥૫॥ સુમતિ
શુપતિ સુપરે આચરો ચૈત્યવંદન ન વિસારો ॥ હોય સહસ
નેકાર ગણીને પોરસી બાણી સંચારો ॥૬॥ પાંચે ઉપવાસે
પહેલી પાપણ હોય ॥ તપ પૂરે બીજી શુરુમુખ લીને
ચોથ ॥ એકું જે છેડે તો તપ દિહાડો વધે ॥ તિમ મુક-
પતિ મુકે જે સોમવાં નવિ જાણે ॥૭॥ તિમ અગ્રાહ
સમર્થ વખતે દિહાડો જોયે આવે ॥ શુભવાત લિહાડો દાસ-

હિક તો આલોચણુ આવે ॥૮૮॥ અરિહંતચેષમાંણું ચોકીયું
તસ ઉપધાન ॥ ઉપવાસ ને આંખલ આર દિવસનું માન ॥
ઉપવાસ અઢી જખ તપ સંપૂરણુ થાય ॥ વાયણુ તખ
લીજે પામી સુશુરપસાય ॥૯૧॥ સુશુરપાસે છકીયું વહીએ
સાત દિવસ પરિમાણુ ॥ બે ઉપવાસે પુખખરવરદી અઢીએ
સિદ્ધાણું યુધ્ધાણું ॥૯૦॥

ઢાળ ૨ જી-દેશી ઉધારની.

ભાઈ હવે માલ પહેરાવો, સાહમી સાહમિણીને
નોતરાવો ॥ ભલા લોજન ભક્તિ કરાવો ॥ રૂપાની રકેખી
ઘડાવો ॥૧॥ માંહે મેવા મિઠાઈ ભરીએ ॥ હીરાગલ કમખા
ધરીએ ॥ ચતુરાઈની ચાલ ન ચૂકે ॥ માંહે રૂપાનાણું
સુકે ॥૨॥ આર પોહોર દેવડાવે ભાસ ॥ ગાય ગંધરવ
જિનગુણ રાસ ॥ સાહમિણીને ઘો તંગેલ ॥ ઇમ રાતીજે
રંગરાલ ॥૩॥ ઇણીપરે એ માલ જગાવો ॥ નેળ નિશાણુ
મંગાવો ॥ પંચશખ ઢાલ સરણાઈ ॥ સાંગેલા સખલ સખઈ
॥૪॥ કુંઅરી શિર પુપ ભરીએ ॥ ઈંદ્રાણી સિણુગારીને ॥
જિનશાસન સોહ ચઢાવો ॥ જગે જોધખીજ ઇમ વાવો ॥૫॥
જયવર શિર ઠવોએ માલ ॥ માર્ગે દીયો ઢાન રસાલ ॥
ઈણીપરે સંઘ સાજન સાથે ॥ માલ આણી દીઓ શુર હાથે
॥૬॥ શુરશય ઠવે તિહાં વાસ ॥ આવક મન અતિહી ઉલ્લાસ ॥
જેહને માલા કઠે ઠવીને ॥ મણિમય બ્રૂણુ તસ દીજે
॥૭॥ અંગપૂજ પ્રભાવના કીજે ॥ વ્રતધારી પહેરામણી
દીજે ॥ પાઠાં પુસ્તક રૂમાલ ॥ શુરભક્તિ કરો સુવિસાલ ॥૮॥
હવે ચક્રસ્તવ ઉપધાન ॥ પાંત્રીસ દિવસ તસ માન ॥
ઉપવાસ સાહાઓગણીશ ॥ વાયણુ ત્રણુ અતિહી જગીશ
॥૯॥ હવે અઠાવીસઉ જેહ ॥ ઉપધાન લોગરસનું તેહ ॥
સાહાખનર ઉપવાસ ॥ વાયણુ ત્રણુ લીલાવલાસ ॥૧૦॥
ઈણીપરે એ છ ઉપધાન ॥ આવક આલિકા થાઓ સાંવધાન ॥
વહી સફલ કરો અવતાર ॥ સસોરતજો સહી ॥૧૧॥

કહાશી.

શ્રી વીરજિનેશ્વર ઉપધાનવિધિ ઇમ ભવિક હિતહેતે કહે ॥
મહાનિશીથસિદ્ધાંતમાંહે સુલભગોપી સદ્દેહે ॥ આરાધીએ
ઉપધાન વહેતાં ચારે ભેદે ધર્મ એ ॥ દાન શીલ તપ
ભાવ સુભગ તે પાત્રીએ શિવધર્મ એ ॥૧॥ અઘટઘાટ
શરીર હોય તે ઘાટમાંહે આવે ઘણો ॥ ખમાસમણુ મુહ-
પત્તિ કિરિયા જાણે વિધિ આવકતણો ॥ ઉપધાનના શુભ કહું
કેતા કહેતાં નાવે ખાર એ ॥ હોય સફલ આવકતણી
કિરીયા ઉપધાને નિરધાર એ ॥૨॥ તપગચ્છનાયક સુમતિ
દાયક શ્રી વિંજયપ્રભસૂરીય એ ॥ પુન્યપ્રતાપે અધિક દિન
દિન જગત જસ જગીશ એ ॥ શ્રી કીર્તિવિંજયઉવચાયસેવક
વિનય ઇન્દ્રિયરે વિનવે ॥ દેવાધિદેવા ધર્મહેવા દેને મુઝને
ભવોભવે ॥૩॥ ઇતિ॥

(શ્યામગીયા સીદને ચાલો રે પાપે પડું છું. એ દેશી)
તપ ઉપધાન અતિ સુખકારી રે, ભાવથી કરને;
શ્રી વીર વિભુનાં વચનાંરે ઉરમાં ધરને ॥અચંદી॥
બહાલાજી તપ એ સાફું, થાય કર્મ જીવથી ન્યાફું;
એ શિવપુરતું છે ખાફું રે ॥ભાવથી. ૦૧॥
શ્રી મહાનિશીથ ઇમ ભાખે, એ તપ જે હૃદયે રાખે;
તે શિવ સુખનો રસ ચાખે રે ॥ભાવથી ॥૨॥
નવકાર તપ પહેલો જાણો, અષ્ટાદશ દિન પ્રમાણો;
ઇરિયાવહી એમ વખાણો રે ॥ભાવથી. ૥૩॥
તપ સાકા ખાર ઉપવાસો, બિન બિન નિત્ય પોસહ ખાસો;
હોય -સુઝચરણમાં વાસો રે ॥ ભાવથી. ૥૪॥
ધન્ય ભાગ્ય જેહનાં બગે, એ કિરિયામાં ચિત્ત લાગે;
તસ દુઃખકાં સવિ દૂર ભાગે રે ॥ભાવથી. ૥૫॥
સુમતિ સુખિતામાં રહેવું, નહીં કડવું કેણ કાંઈ કહેવું;
તો ટળશે જગતું બેવું રે ॥ભાવથી. ૥૬॥

ઓઢીયું અરિહું એધયાણુ, માન ચાર દિવસનું બાણુ;
 છે અઢી ઉપવાસ પ્રમાણુ રે ॥ભાવથી. ॥૭૫
 છઢીયું સાત દિનનું બાણુ, પુખ્તપરવરી સિખાણુ;
 બુધાણુ પાઠ સુખ બાણુ રે ॥ભાવથી. ॥૮૧
 પુખ્તપરવર જે ઉપવાસ, સિખાણુંના અઢીખાસ;
 કરે કર્મ થાય જેમ નાશ રે ॥ભાવથી. ॥૮૨
 એ તપ કરી પહેરે માળ, કરી મહોચ્છવ આક્રમાળ;
 ટળે એહથી જગ જંગળ રે ॥ભાવથી. ॥૧૦૧
 હોય શકસ્તવ ઉપધાન, પાંત્રીશ દિવસનું માન;
 સાડી ઓગણીશ વ્રત પ્રધાન રે ॥ભાવથી. ॥૧૧૧
 ઉપધાન લોગસ્સ નામ, દિન અઠાવીશ છે જામ;
 સાડા પંદર વ્રત તામ રે ॥ભાવથી. ॥૧૨૧
 જે તપથી શ્રુત આરાધે, તે કેવળ કમલા સાધે;
 શુભ આતમસખિ લાધે રે ॥ભાવથી. ॥૧૩૧

દેવ વાંદવાની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણુ દર્ધ, ઇરિહાવહી પડિક્રમિ, લોગસ્સ
 કહી, ઉત્તરાસણ નાંખીને ખમાસમણુ દર્ધ ઇચ્છાકારેણુ
 સંદિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન કરૂં? ઇચ્છું કહી ચૈત્ય-
 વંદન કરી જંકિંચી નમુચ્છુણું અને અર્ધા જયવિયસાય
 (આભાવમખંડા સુધી) કહી ખમાસમણુ દર્ધ, ચૈત્યવંદન
 કરી જંકિંચી નમુચ્છુણું કહી, ચાલત્ ચાર શુદ્ધિઓ કહેવી
 પછી નમુચ્છુણું કહી ખીણ વાર ચાર શુદ્ધિઓ કહેવી. પછી
 નમુચ્છુણું કહી જે જાવંતી કહી, સ્તવન (ઉવસ્સગાદર)
 અથવા ખીણું કહેવું. અને જયવિયસાય આર્ધા કહેવા પછી
 ખમાસમણુ દર્ધ ચૈત્યવંદન કરી જંકિંચી, નમુચ્છુણું કહીને
 જયવિયસાય સંપૂર્ણ કહેવા. ત્યારપછી ત્રિવિધ કરતાં અત્રિવિધ
 થઈ હોય તેનો મિચ્છામિ દુક્કડં દર્ધને સંપ્રારના
 દેવ વંદનમાં એવડે સમાય કહેવી. (ખામેરે તથા સાંજે

ન કહી) તે સંકાયને મારી એક ખમાસમણુ દઇ, ઇન્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન સંકાય કહે ? ઇન્છા કહી એક નવકાર ગણીને ઉલેકક પગે બેસી એક જાણુ મન્હ લણાણુની સંકાય કહે. (ત્યારપછી નવકાર ન ગણવો)

મન્હ લણાણુની સંકાય.

મન્હ જિણુણુ આણુ, મિચ્છા પરિહરહ ધરહ સમ્મત્ત
છવિહઆવરસયંમિ, ઉગ્ગુતો હેઃઈ પઇ દિવસ ॥૧॥
યન્વેસુ પોસહવચં દાણુ સીલં તવો અ ભાવો અ ॥
સજ્ઞાયનસુક્કારો, પરાવચારો અ જયણુ ય ॥૨॥
જિણુપૂઆ જિણુથુણુ, સુરુથુઅ સાહમ્મિઆણુવચ્છ ॥
વંવહારસં ય સુખિ, રહજતા તિથજતા ય ॥૩॥
ઉવસમવિવેકસંવર—ભાસાસમિઇછલવકરુણુ ય ॥
અન્નિમઅજણુસંસજ્જો, કરણુકમો ચરણુપરિણામો ॥૪॥
સધોવરી બહુમાણો, પુત્યથલિહણુ પભાવણુ તિથ્થે ॥
સંઘાણુ કિચ્ચમેઅ, નિચ્ચાં સુસુરવએસેણુ ॥૫॥

છ ઘડી દિવસ ચઢયા પછી પોરિસી લણાવવી તેની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણુ દઇ, ઇન્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન બહુ પડિપુન્ના પોરિસી કહી, ખમાસમણુ દઇ ઇરિયાવહી પડિલ્લમવા પછી ખમાસમણુ દઇ ઇન્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન પડિલેહણુ કહે ? ઇન્છા કહીને સુહપત્તિ પડિલેહવી.

સુરુ હોય તો તેમની સમક્ષ સંઈ સુહપત્તિ પડિલેહવી તેની વિધિ આ પ્રમાણે.

સંઈસુહપત્તિની વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણુ દઇ, ઇરિયાવહી પડિલ્લમી, ખમાસમણુ દઇ ઇન્છાકારેણુ સંદિસહ ભગવન સંઈસુહપત્તિ પડિલેહુ ? ઇન્છા કહી સુહપત્તિ પડિલેહવી પછી બે વાંદણુ કેમ,

પછી. ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ સંહિસહ ?
 ઇચ્છાં કહી તેનો પાઠ કહેવો. પછી સંવસ્સવિ સંધિયં, કહીને
 યન્યાસ હોય તો જે વાંદણા દેવા. યન્યાસ ન હોય તો
 એક ખમાસમણુજ દેવું. પછી ઇચ્છાકાર સુહસંધ કહીને
 અભ્યુક્તિઓહં ખમાવવું. પછી જે વાંદણાં દેવા પછી ઇચ્છા
 કારી ભગવન્ પસાય કરી પચ્ચખખાણુનો આદેશ દેશોછ.
 એમ કહીને પચ્ચખાણુ લેવું.

પચ્ચખાણુ પારવાનો વિધિ.

પ્રથમ ખમા૦ દંધ ઇરિયાવહી પડિછમવા યાવત્ લોગસ્સ
 કહી ખમા૦ દંધ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ ચૈત્યવંદન
 કરું ? ઇચ્છાં કહી જગચિંતામણીતું ચૈત્યવંદન જય વિચ-
 રાય સંપૂર્ણ સુધી કરવું. (સ્તવન ઉવસ્સગહરતું કહેવું)
 પછી ખમા૦ દંધ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્ સઝાય
 કરું ? એમ કહી એક નવકાર ગણીને મન્હ જિણાણુની
 સઝાય કહેવી. પછી ખમા૦ દંધ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ
 ભગવન્ સુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છાં કહી સુહપત્તિ પડિ-
 લેહવી. પછી ખમા૦ દંધ ઇચ્છાકારેણ સંહિસહ ભગવન્
 પચ્ચખખાણુ પાડું ? યથાશક્તિ કહી ખમા૦ દંધ ઇચ્છા૦
 પચ્ચખખાણુ પાર્યું તહત્તિ કહી જમણે હાથ સુઠી વાળીને
 ચરવળા ઉપર સ્થાપી એક નવકાર ગણીને જે પચ્ચખખાણુ
 કર્યું હોય તે નામ લઇને નીચે પ્રમાણે પારવું—

ઉગગએ સૂરે નસુકાર સહિઅંચોરિસિ સાદપોરિસિ સૂરે
 ઉગગએ પુરિસુદ્ધ સુકિસહિઅં પચ્ચખખાણુ કર્યું ચઉવીહાર;
 આંખીલ, નીવી એકસણું કર્યું (તવિહાર, પચ્ચખખાણુ
 કાસિઅં, પાલિઅં, સોહિઅં, તીરિઅં, કિટ્ટીઅં. આસહિઅં
 જંચ ન આસહિઅં તસ્સ મિચ્છામિ દુકકંડં પછી એક નવ-
 કાર ગણવો.

(તિવિહાર ઉપવાસવાળાને આ પ્રમાણે)

સૂરે ઉગ્ગએ ઉપવાસ કર્યો તિવિહાર; પોરિસિ સાદ-
પોરિસિ, પુરિચુકુ સુકિસહિઅં, પચ્ચખખાણુ કચું પાણુહાર,
પચ્ચખખાણુ કાસિઅં, પાલિઅં. સોહિઅં, તિરિઅં, કિટ્ટીઅં,
આરાહિઅં, જ્યં ન આરાહિઅં, તસસ મિચ્છામિ ક્કકંડં.

પોસહ લેવાનો વિધિ.

પ્રથમ ખમાસમણુ હઇ ઇરિયાવહી પડિક્કમી ચાવત્ પ્રગટ
લોગસસ કહી ઇચ્છાકારેણુ સંહિસહ ભગવન્ પોસહ
સુહપત્તિ પડિલેહુ? ઇચ્છં કહીને સુહપત્તિ પડિલેહવી.
પછી ખમાં હઇ ઇચ્છાકારેણુ પોસહ સંહિસાહુ ઇચ્છં
કહી ખમા હઇ ઇચ્છાં પોસહ ઠાઉ? ઇચ્છં કહી
એ હાથ જોડી એક નવકાર ગણી ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય
કરી પોસહહંડક ઉચ્ચસવોણ. એટલે ગુરૂ મહારાજ કરે-
મિલંતે પોસહનો પાઠ ઉચ્ચસવે. પછી ખમાં હઇ ઇચ્છાં
સામાયિક સુહપત્તિ પડિલેહુ? ઇચ્છં કહી સુહપત્તિ પડિ-
લેહવી. પછી ખમાં હઇ ઇચ્છાં સામાયિક સંહિસાહુ? ઇચ્છં
ખમાં હઇ ઇચ્છાં સામાયિક ઠાઉ? ઇચ્છં કહી એ
હાથ જોડી એક નવકાર ગણી ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય
કરી સામાયિક હંડક ઉચ્ચસવોણ. એટલે ગુરૂ કરેમિલંતે
સામાયિકનો પાઠ કહે. પછી ખમાં હઇ ઇચ્છાં એસણુ
સંહિસાહુ? ઇચ્છં ખમાં હઇ ઇચ્છાં એસણુ ઠાઉ? ઇચ્છં
ખમાં હઇ ઇચ્છાં સગાય સંહિસાહુ? ઇચ્છં
ખમાં હઇ ઇચ્છાં સગાય કરૂ? ઇચ્છં કહી ત્રણ નવકાર
ગણવા. પછી ખમાં હઇ ઇચ્છાં બહુવેલ સંહિસાહુ
ઇચ્છં. કહી ખમાં હઇ ઇચ્છાં બહુવેલ કરશું? ઇચ્છં. કહી
ખમાં હઇ ઇચ્છાં પડિલેહણુ કરૂ? ઇચ્છં કહીને સુહ-
પત્તિ વિગેરે પાંચ ઉપગરણુ પડિલેહવા.

(મુહુર્ત ૫૦ જોડથી ચરવળો ૧૦ જોડથી કટાસણું ૧૫ જોડથી પડિલેહવું.) પછી ખમા૦ હઈ ઇરિયાવહી કરી ગ્રગટ લોગસ્સ કહેવો. પછી ખમા૦ હઈ ઇચ્છાકારી ભગ-વન્ પસાય કરી પડિલેહણ પડિલેહાવોલ. એમ કહી વડીલવું અથુ પડિલેધેલ ઉત્તરાસન પડિલેહવું. ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ ઉપધિ મુહુર્ત પડિલેહું ? ઇચ્છા કહી મુહુર્ત પડિલેહવી. પછી ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ ઉપધિ પડિલેહું ? ઇચ્છા* કહી બાકીના બધા વસ્ત્ર પડિલેહવા. પછી એક જથ્થે ડંડા-સન નચી લેવું, તેને પડિલેહો, ઇરિયાવહી પડિફકમીને કાળે લેવો. કાળે શુદ્ધ કરીને એટલે* તપાસીને ત્યાંજ સ્થાપનાચાર્યની સન્મુખ ઉભા રહીને ઇરિયાવહી પડિફકમવા પછી કાળે યથા યોગ્ય સ્થાનકે અણુજાળદ જસ્તુગદ્દો કહીને પરઠવવો. પરઠવ્યા પછી ત્રણ વાર લોસિરે લોસિરે કહેવું. પછી મૂળ સ્થાનકે આવીને ઇરિયાવહી કરી ગમણાગમણે આલોવી સર્વ સાથે હેવ વાંદી સગાય કરવો.

ખીજવાર પડિલેહણ ત્રીજા પહોર પછી મુનિ માહરાજે સ્થાપનાચાર્યની પડિલેહણ કરી હોય તેની સમક્ષ કરવી તેની વિધિ આ પ્રમાણે—

પ્રથમ ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ મુહુર્તપુનના પોરિસી ? કહી ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ ઇરિયાવહીય પડિફકમામિ કહી ઇરિયાવહી પડિફકમવા પછી ખમા૦ હઈ ગમણાગમણે આલોઉ ઇચ્છા કહી ગમણાગમણે આલોવવા. પછી ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ પડિલેહણ કડું ? ઇચ્છા કહી ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ પોસહશાળા પ્રમાણું ? ઇચ્છા કહીને ઉપવાસવાળાએ મુહુર્ત, કટાસણું, ને ચરવળો પડિલેહવા અને એકાસણાદિક કરનારે કંઠોરો અને

*પ્રથમવા પડિલેહણ કરી હોય તેણે અહીં વિધિ કરતાં અવિધિ થઈ હોય તેનો ખિચ્છામિ દુકાડ દેવો.

* કાળમાં સચિત એકંદ્રિય (અનાજ તથા લીલી વનસ્પતિ) નીકળે તો ગુરૂ પાસે આલોચણ લેવી, ગમજીવ નીકળે તો વનનૂ કરવી.

ધોળીયા સાથે પાંચ વાનાં પડિલેહવાં. આવિકાઓને ઉપવાસના દિવસે તથા એકાસણના દિવસે પણ સુકપત્તિ ચરવજો કટાસણું સાડો કંચુડી અને સાડલો છ વાનાં પડિલેહવાં. કંદોરો છોડીનેજ પડિલેહવો અને કંદોરો છોડનારે ઇરિયાવહી પડિલેહવા પછી ખમાઠ દઇ ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય કરી પડિલેહવા પડિલેહવોજ એમ કહી વડીલનું એક વચ પડિલેહવું પછી ખમાઠ દઇ ઇચ્છાઠ ઉપધિ સુકપત્તિ પડિલેહવું? ઇચ્છાં કહી ઉપધિ સુકપત્તિ પડિલેહવાં. પછી ખમાઠ દઇ ઇચ્છાઠ સગાય કરું? ઇચ્છાં કહી નવકારગણી મન્ડ લજ્જાણની સગાય ઉમડક પગે યેચીને કરના. પછી ખાધું હોય તો તે વાંઠણું દઇને પાણુકારનું પચ્ચખખાણુ કરે. અને તિવિહાર ઉપવાસવાળા માત્ર ખમાસમણુ દઇ ઇચ્છકારી ભગવન્ પસાય કરી પચ્ચખખાણુનો આદેશ હેશોજ કહી પાણુકારનું પચ્ચખખાણુ કરે. ચેવિહાર ઉપવાસ વાળાએ તો પચ્ચખખાણુ કરવાનું નથી. પણ પ્રભાતે તિવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણુ લીધું હોય ને પાણી ન પીધું હોય તો આ વખતે ચઉવિહાર ઉપવાસનું પચ્ચખખાણુ કરે. પછી ખમાઠ દઇ ઇચ્છાઠ ઉપધિ સંદિસાહું? ઇચ્છાં ખમાઠ દઇ ઇચ્છાઠ ઉપધિ પડિલેહવું? ઇચ્છાં કહી બાકી રહેલા બધા વસ્ત્રોની પડિલેહવા કરે રાત્રિ પોસહ કરનાર પથમ કામળી પડિલેહવે પછી એક જણે ઠંડાસન ચાચા ઇરિયાવહી પડિકકમિ કાળે લેવો. પછી શુભ કરી વિધિયુક્ત પરકરે પછી ઇરિયાવહી કરી ગમભાગમભા આલોને પછી સર્વ દેવ વાંદે.

હવે જેણે રાત્રિપોસહ લીધો હોય તે આજના રોજ વાંચા પછી કુંડળ (દેના સંમય) લખેને તમા કુંડાસણુ તમા સુનો નાંજેહું અચિત્ત પાણી બધો ... રાત્રીને પછી ખમાઠ દઇ ઇરિયાવહી પડિલેહવીને ખમાઠ દઇ ઇચ્છાઠ ઉપધિ પડિલેહવું? ઇચ્છાં કહી ચોવીસાંજે રોજે રોજે ...

આ માંડલાં સત્રીએ વડીનીતિ લઘુનીતિ વિગેરે પરડવવા
ચોખ્ખા જમ્યા કોઈ આવીને પ્રતિજ્ઞેખણુ નિમિત્તે કરવાના છે
તેમાં પ્રથમ સંધ્યાના પાસેની જમ્યાએ છ માંડલાં કરવાં—

- ૧ આઘાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે
- ૨ આઘાટે આસન્ને પાસવળે અળહિયાસે
- ૩ આઘાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે
- ૪ આઘાટે મજ્જે પાસવળે અળહિયાસે
- ૫ આઘાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે
- ૬ આઘાટે દૂરે પાસવળે અળહિયાસે.

ત્રીજા છ ઉપાશ્રયના બારણાની માંહેની તરફના માંડલાં
નીચે પ્રમાણે કહેવા.

- ૧ આઘાટે આમન્ને ઉચ્ચારે પાસવળે અહિયાસે
- ૨ આઘાટે આસન્ને પાસવળે આંહિયાસે
- ૩ આઘાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અહિયાસે
- ૪ આઘાટે મજ્જે પાસવળે અહિયાસે
- ૫ આઘાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અહિયાસે
- ૬ આઘાટે દૂરે પાસવળે અહિયાસે.

ત્રીજા છ માંડલાં ઉપાશ્રયના બહાર નજીક રહીને કરવા
તે નીચે પ્રમાણે.

- ૧ અળાઘાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે
- ૨ અળાઘાટે આસન્ને પાસવળે અળહિયાસે
- ૩ અળાઘાટે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે
- ૪ અળાઘાટે મજ્જે પાસવળે અળહિયાસે
- ૫ અળાઘાટે દૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અળહિયાસે
- ૬ અળાઘાટે દૂર પાસવળે અળહિયાસે

ચોથા છ માંડલાં ઉપાશ્રયથી સો હાથને આસરે ફરતે
રહી કરવાં તે નીચે પ્રમાણે:—

- ૧ અળાઘાટે આસન્ને ઉચ્ચારે પાસવળે અહિયાસે
- ૨ અળાઘાટે આસન્ને પાસવળે અહિયાસે

- ૩ અળાઘાઢે મજ્જે ઉચ્ચારે પાસવળે અહિયાસે
 ૪ અળાઘાઢે મજ્જે પાસવળે અહિયાસે
 ૫ અળાઘાઢે કૂરે ઉચ્ચારે પાસવળે અહિયાસે
 ૬ અળાઘાઢે કૂરે પાસવળે અહિયાસે

સંથારા પોરિસીની વિધિ.

હવે રાત્રિ પોસહવાળા પહોર રાત્રી સુધી સ્વાધ્યાય
 ધ્યાન કરે, પછી ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ બહુ પડિપુત્તા પોરિસી
 કહી ખમા૦ હઈ ઇચ્છાવહી પડિક્કમે પછી ખમા૦ હઈ
 ઇચ્છા૦ બહુ પડિપુત્તા પોરિસી સધથિ સંથારે ઠાઉં ? (ઠાધમ્મ)
 એમ કહીને ચઉક્કસાયતું ચૈત્યવંદન જય વીયરાય સુધી
 કરે. પછી ખમા૦ હઈ ઇચ્છા૦ સંથારા વિધિ લક્ષુવા
 સુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છાં કહીને સુહપત્તિ પડિલેહીને
 નિસિહી નિસિહી નિસિહી નમો સમાસમણાં ગોયમાહણં મહા
 મુણિં આટલો પાઠ, નવકાર તથા કરેભિક્ષતે એ બધું ત્રણવાર
 કહે. પછી સંથારા પોરિસીનો પાઠ નીચે પ્રમાણે બોલે.

અણુજાણહ જિટ્ટિજ્ઞા

અણુજાણહ, પરમગુરુ, ગુરુગુણચરણેહિં મંડિયશરીરા ॥

વહુપડિપુત્તા પોરિસિ, રાહજસંથારણ ટામિ ॥૧॥

અણુજાણહ સંથારં, વાહુવહાણેણ વામપાસેણં ॥

કુકુડિપાયપસારેણ, અંતરંત પમજ્ઞપ મૂર્મિ ॥૨॥

સંકોહજસંહાસા, ઉવટ્ટેતે ચ કાયપડિલેહા ॥

વચ્ચાહ ઉવજ્જોગં, હસાસનિર્લમ્બણાલોપ ॥૩॥

જહ મે હુજ્જ પમાજો, હમસ્સ વેહરિન્નમાહ ચયણીપ ॥

ઑહારમુવહિવેદં, સમ્મં તિવિદ્ધેણ ઘોસિરિજં ॥૪॥

ચત્તારિ મંગલં, અરિહંતા મંગલં, સિદ્ધા મંગલં ॥

સાહ મંગલં, કેવલિપણ્ણતો ધમ્મો મંગલં ॥૫॥

ચત્તારિ લોગુત્તમા, અરિહંતા લોગુત્તમા, સિદ્ધા લોગુત્તમા ॥

સાહ લોગુત્તમા, કેવલિપણ્ણતો ધમ્મો લોગુત્તમો ॥૬॥

ચતારિ સરણં પથજ્ઞામિ, અર્ચિતે સરણં પથજ્ઞામિ ॥

સિદ્ધે સરણં પથજ્ઞામિ, સંતે સરણં પથજ્ઞામિ

કેશલિપત્તં ધમ્મં સરણં પથજ્ઞામિ ॥૭॥

પાળાદય યમલિયં, ચોરિલ્લં મેદુર્ણં દક્ષિણભુલ્લં ॥

કોહં માર્ણં માર્યં, લોભં પિજ્જં તદ્દા દોસં ॥૮॥

કલહં અગ્નિકલાણં, પેસુલ્લં રહસરહસમાડત્તં ॥

પરપણિચાયેં માયામોસં, મિચ્છન્તસલ્લં ચ ॥૯॥

વીસિરિસુ દગ્ધાં મુક્કલમગ્ગ-સંસગ્ગવિગ્ધભુઆં ॥

દુગ્ધાંનિવંધનાં, અગ્ગરસપાવંદાનાં ॥૧૦॥

પગોહં નથિય મે કોદ્, નાહમગ્ગસ્સ કસ્સંદ ॥

બંવેં અંદીનમ્મણસો, અપ્પાણંમણુસાસંદ ॥૧૧॥

પગો મે સાસઓ અપ્પા, નાણંવસણસંજુઓ ॥

સેસા મે વાહિરા ભાવા, સવ્વે સંજોગલક્ષણા ॥૧૨॥

સંજોગમૂલા ઝીવેણ, પત્તા તુક્કપરંપરા ॥

તદ્દા સંજોગસંવંધં, સવ્વં તિવિદ્ધેણ વીસિરિયં ॥૧૩॥

અરિહંતો મહ દેવો, જાવજ્ઞીયં સુસાદુણો ગુરુણો ॥

જિણપંથતં તત્તં, હિય સમ્મત્તં મય ગાદિયં ॥૧૪॥

આ ચૌદમી ગાથા ત્રણુવાર કહેવી પછી સાત નવકાર
ગણુવા. પછી નીચેની ત્રણુ ગાથા કહેવી.

લ્લમિઝ લ્લમાવિઝ મદ લ્લમિઝ, સવ્વહજીવનીકાય ॥

સિદ્ધસાલ્લા અલોચણહ, મુજ્જહ વહર ન ભાય ॥૧૬॥

સવ્વેં જીવા કમ્મવસ, ચલદહરાજ ભમંત ॥

મે મે સવ્વ લ્લમાવિયા, મુજ્જાવિ તેહ લ્લમંત ॥૧૭॥

ઝં ઝં મણેણ વહ્લં, ઝં ઝં વાણેણ ભાસિયં પાવે ॥

ઝં ઝં કાપણ કર્યે, મિચ્છંદા મિદુક્કહં તસ્સ ॥૧૭॥

આ પ્રમાણે સંચારા પૌરિસી કહી રહ્યા પછી સંચાર
ધ્યાન કરે અને જ્યારે નિદ્રાપ્રાપ્ત થાય ત્યારે માત્રા
વિશેષની બાબત ટાળીને કિન્નરો, ચંદ્રિયેલેલી જગ્યાએ સંચારા
કરે તે આ પ્રમાણે—

પ્રથમ જમીન પડિલેહીને સંચારો પાયરે, તેના ઉપર ઉત્તર પટ્ટો પાયરે, સુહપત્તિ કેડે ભરાવે, કટાસાણું ચરવળે. પડખે સુકે અને માતરીયું પહેરીને હાથે પડખે હાથનું આશીકું કરીને સુવે.

સ્થંડિલ જવાની વિધિ.

પોસહમાં કહિ સ્થંડિલ જવું પડે તો માતરીયું પહેરી કાળનો વખત હોય તો માથે કામળી ઝોટી સુહપત્તિ કેડે રાખી, ચરવળો કાખમાં રાખી, અચિત પાણી યાચી રાખેલ હોય તે લઈને નિર્જીવ જમ્યા બેઈ. 'અલુબાણુક જસુગાહો' કહીને બાધા ટાળે. ઉઠતી વખતે ત્રણવાર 'વોસિરે વોસિરે' કહે. પછી પૌષધ શાળાએ આવી હાથ પગ ધોઈને વસ્ત્ર બદલી સ્થ.પનાચાર્ય સમક્ષ ઇરિયાવહી પડિછમે પછી ખમાઠ દઈ ઇચ્છાઠ ગમણુગમણે આલોઉં ? ઇચ્છાં કહીને ગમણુગમણે આળોવે. જતાં આવસહી અને પેસતાં નિસહી કહે.

પૌષધ પારવાની વિધિ.

ખમાઠ દઈ ઇરિયાવહી પડિછમી, * ચઉક્કસાયથી જયવિયસય પર્યાંત કહીને, ખમાઠ દઈ ઇચ્છાઠ સુહપત્તિ પડિલેહું ? ઇચ્છાં કહી સુહપત્તિ પડિલેહવી. પછી ખમાઠ દઈ ઇચ્છાઠ પોસહ પારું ? યથાશક્તિ ખમાઠ દઈ ઇચ્છાઠ પોસહ પાર્યો, તહત્તિ કહી, નવકાર ગણી ચરવળા ઉપર જમણે હાથ સ્થાપીને સાબરચાંદો કહે તે આ પ્રમાણે:—

સાગરચંદો

સાગરચંદો કામો, ચંદ્રચંદિસો સુદંસનો ધણો ॥

જેસિં પોસહપડિમા, અર્ચકિજા ઝીતિય તે જિ ॥૨૫॥

ધના સનાહિજા, સુલસા અમ્બકામવેલા ધ ॥

જાસ પસંસહ ભયઈ, વરુચવઈ, મહાવીરો ॥૨૬॥

* સવારમાં પૌષધ પારવાળાને ચઉક્કસાયથી જયવિયસય પર્યાંત પાઠ કહેવાની જરૂર નથી.

પોસહ વિધિએ લીધા, વિધિએ પાર્યો, વિધિ કરતાં જે કાંઈ અવિધિ હુઓ હોય તે સવિ હું મનવચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.

પછી ખમા૦ દર્ધ ઇચ્છા૦ મુહપત્તિ પરિલેહું ? ઇચ્છાં કહી મુહપત્તિ પરિલેહવી. ખમા૦ દર્ધ ઇચ્છા૦ સામાયિક પાર્ ? યથાશક્તિ કહી, ખમા૦ દર્ધ ઇચ્છા૦ સામાયિક પાર્યું તહત્તિ કહી ચરવળા ઉપર જમણા હાથ સ્થાપી નવકાર ગણીને સામાઈઅવયલુત્તો કહે. પછી વિધિ કરતાં જે કાંઈ અવિધિહુઓ હોય તે સવિ હું મન વચન કાયાએ કરી મિચ્છામિ દુક્કડં.

માથે કામળી નાખવાનો કાળ.

અષાઢ સુદી ૧૫ થી કાર્તિક સુદી ૧૪ સુધી સાંજે છ ઘડી દિવસ રહે ત્યાંથી સવારે છ ઘડી દિવસ ચડે ત્યાં સુધી. કાર્તિક સુદી ૧૫ થી ફાગણ સુદી ૧૪ સુધી સંધ્યાએ ચાર ઘડી દિવસ બાકી રહે ત્યાંથી સવારે ચાર ઘડી દિવસ ચડે ત્યાં સુધી. ફાગણ સુદી ૧૫ થી અશાઢ સુદી ૧૪ સુધી બે ઘડી દિવસ બાકી રહે ત્યાંથી સવારના બે ઘડી દિવસ ચડે ત્યાં સુધી.

અચિત્તપાણીનો કાળ.

અશાઢ સુદી ૧૫ થી કાર્તિક સુદ ૧૪ સુધી ચુલાથી ઉતર્યા પછી ત્રણ પહોરનો. કાર્તિક સુદી ૧૫ થી ફાગણ સુદ ૧૪ સુધી ચાર પહોરનો. ફાગણ સુદી ૧૫ થી અશાઢ સુદ ૧૪ સુધી પાંચ પહોરનો.

આ પ્રમાણેના કાળ પછી અચિત્તપાણી પાછું સચિત્ત લખવને પામે છે. તેથી પોસહમાં ચાચી લીધેલું, પાણી કાળ ઉપરાંત રહેવા ન દેવું. કાળપૂર્ણ થવાના વખત અમાઉ

અચિત્તપાણીની અંદર કળીચુનો નાંખવો. જેથી ૨૪ પહોર સુધી અચિત્ત રહે. પણ જો ચુનો નાંખવો બુદ્ધી બંધ અને કાળ વ્યતિત થાય તો આલોચણ આવે. માટે ઉપયોગ રાખવો.

મુહપત્તિના પચાશ બોલ.

સૂત્ર અર્થ તત્વ કરી સદ્દહુ' (દૃષ્ટિ પડિલેહણા) ૧
સમકિત મોહની ૧, મિશ્ર મોહની ૨, મિથ્યાત્વ
મોહની ૩, પરિહરૂં.

કામરાગ ૧, રોનેહરાગ ૨, દૃષ્ટિરાગ ૩, પરિહરૂં.
(આ ૭ બોલ મુહપત્તિ ઉભી હલાવતાં બોલવા.)

સુદેવ ૧, સુગુરૂ ૨, સુધર્મ ૩, આહરૂં.

કુદેવ ૧, કુગુરૂ ૨, કુધર્મ ૩, પરિહરૂં.

જ્ઞાન ૧, દર્શન ૨, ચારિત્ર ૩. આહરૂં.

જ્ઞાન વિરાધના ૧, દર્શન વિરાધના, ચારિત્ર વિરાધના ૩
પરિહરૂં.

મનશુભિ ૧, વચનશુભિ ૨, કાયશુભિ ૩, આહરૂં.

મનદંડ ૧, વચનદંડ ૨, કાયદંડ ૩, પરિહરૂં.

(આ ૧૮ બોલ ડાબા હાથની હથેલીમાં કહેવા.)

અહીં સુધીના પચ્ચીસ બોલ મુહપત્તિ પડિલેહવાના છે.

નીચેના પચ્ચીસ બોલ શરીર પડિલેહવાના છે.

હાસ્ય ૧, રતિ ૨, અરતિ ૩ પરિહરૂં. (ડાબી બુજા ફરતાં)

ભય ૧, શોક ૨, દુઃખ ૩ પરિહરૂં. (જમણી બુજા ફરતાં)

કૃષ્ણલેશ્યા ૧, નીલલેશ્યા ૨, કાચોતલેશ્યા ૩ પરિહરૂં.
(મસ્તકે)

રસગારવ ૧, ઋદ્ધિગારવ ૨, શાતાગારવ ૩. પચિહરું-
(મુખે.)
માયાશલ્ય ૧, નિયાણુશલ્ય ૨, મિથ્યાત્વશલ્ય ૩,
પરિહરું. (દૃષ્ટે)
કોષ ૧, માન ૨, પરિહરું. (ડાખી બુજા પાછળ)
માયા ૧, લોભ ૨ પરિહરું. (જમણી બુજા (પાછળ)
પૃથ્વી કાય ૧, અપકાય ૨, તેઉકાય ૩. ની રક્ષા
કરું. (ડાખે પગે)
વાઉકાય ૧, વનસ્પતિકાય ૨, ત્રસકાય ૩, ની જયણા
કરું (જમણે પગે)
પચાસ યોગ દેવી રીતે કહેવા તેની વિશેષ સમજણ
સુસ મનુષ્યો પાસેથી મેળવવી.

જિન મંદિરે દર્શન કરવા જવાનો વિધિ.

યોગસહ લીધા પછી જિન મંદિરે દર્શન કરવા જરૂર
જવું જોઈએ, ન જાય તો આલોચણ આવે. તેથી ડાખે
ખભે કટાસણું નાખી, ઉત્તસસણ કરી, ચરવળો ડાખી કાખમાં
અને મુકુપત્તિ જમણા હાથમાં રાખી, ઈર્ષા સમિતિ શોધતાં
મુખ્ય જિન મંદિરે જવું. ત્યાં ત્રણ વાર નિસ્સહી કહીને
હહેરાસરના આઘ દ્વારમાં પ્રવેશ કરવો. પ્રથમ મૂળનાયક
જીની સન્મુખ જઈ દ્વરથી પ્રણામ કરીને ત્રણ પ્રદક્ષિણા
દેવી. પછી ખીજીવાર નિસ્સહી કહી રંગમંડપમાં પ્રવેશ
કરી દર્શન સ્તુતિ કરીને નિસ્સહી કહી ખમાઠ હઈ ઈર્ષ્યા-
વહી પડિછમવા. પછી ત્રણ ખમાસમણ હઈ ચૈત્યવંદન
કરવું. પાછા જિન મંદિરમાંથી નીકળતાં ત્રણવાર આવરસહી
કહી ઉપાશ્રયે આવવું. ત્યાં ત્રણ વાર નિસ્સહી કહીને પ્રવેશ
કરવો. અને સો ડગલાં ઉપરાંત ગયા હોય તો ઈર્ષ્યાવહી
પડિછમવા તથા ગમણાગમણે આલોચના.

સામાયિકના ઝામીયા દોષ.

(મનના)

- ૧ ઝેરી સમજ્યા વિના સામાયિક કરે.
- ૨ સામાયિક કરીને યશઃપ્રતિની વાંચ્યા સખે.
- ૩ સામાયિકના પસાયથી ધનની વાંચ્યા કરે.
- ૪ સામાયિક કર્યોનો ગર્વ કરે.
- ૫ લોક નિંદાના ભયથી સામાયિક કરે.
- ૬ સામાયિક કરીને ધન વિગેરે પામવાનું નિયાણું કરે.
- ૭ સામાયિકના ફળનો સંદેહ કરે,
- ૮ કપાયયુક્ત ચિત્ત સામાયિક કરે.
- ૯ શુરનો તથા સ્થાપનાચાર્યનો વિનય ન કરે.
- ૧૦ ભક્તિ ભાવપૂર્વક સામાયિક ન કરે.

વનચના

- ૧ સામાયિકમાં કુવચન બોલે.
- ૨ ઉપયોગ વિના અવિચાર્યું બોલે.
- ૩ કોઈની ઉપર ખોટું આગ મુકે.
- ૪ સામાયિકમાં શાસ્ત્રની અપેક્ષા વિના સ્વચ્છ હે બોલે.
- ૫ સૂત્રપાઠના વચનો સંક્ષેપ કરીને બોલે.
- ૬ સામાયિકમાં કોઈ સાથે કજીઓ કરે.
- ૭ રાજકથાદિક ચાર વિકથા કરે.
- ૮ સામાયિકમાં કોઈની મશ્કરી કરે.
- ૯ સૂત્રપાઠનો ઉચ્ચાર અશુદ્ધ કરે.
- ૧૦ ઉતાવળો સૂત્રપાઠનો ઉચ્ચાર કરે.

કાયાના.

- ૧ સામાયિકમાં પગ ઉપર પગ ચઢાવીને બેસે. ઉંચે આસને બેસે.
- ૨ આસન બારંવાર ફેરવે. અપણતા રાખે.
- ૩ મૃગની પેઠે ચારે દિશામાં અળવિચળ ક્રબ્ધિ ફેરવે.

- ૪ સામાયિકમાં કાચા ને બે કંઈ ખાવવાળા કાચની સંજ્ઞા કરે.
- ૫ થાંભલા વિગેરેને ઓઠીંગણુ દઈને બેસે.
- ૬ સામાયિકમાં વિના કારણુ હાથપગ સંકેતે ને પસારે.
- ૭ સામાયિકમાં આળસ મરડે, કમર વાંકી ચુકી કર્યા કરે.
- ૮ આંગળી પ્રમુખના ટાચકા ફેડે.
- ૯ ખસ વિગેરે વધુરે, ખરજ ખણે.
- ૧૦ સામાયિકમાં હાથનો ટેકો દઈને બેસે, ગળે હાથ દઈને બેસે.
- ૧૧ બેઠા બેઠાં નિદ્રા લે, બેઠાં ખાય.
- ૧૨ ટાઢ પ્રમુખના કારણથી આખું શરીર ઢાંકીને બેસે.
- ૧૦ મનના. ૧૦ વચનના, ૧૨ કાયાના મૂળીને આ ઉર દોષ સામાયિકમાં તેમજ પોસહમાં ટાળવાનો ઉદ્યમ કરવો.

કાઉન્સગગના ૧૯ દોષ.

- ૧ છોડાની પેઠે એક પગ ઉંચો રાખે, વાંકો પગ રાખે તે છોટક દોષ.
- ૨ જેમ પવનથી વેલડીહાલે તેમ શરીરને ધુણાવે તે લતા દોષ.
- ૩ થાંભલા પ્રમુખને ઓઠીંગણુ દઈને બેસે તે સ્તંભાદિ દોષ.
- ૪ ઉપર મેડી અથવા માળ હોય તેને મસ્તક ટેકાવી રાખે તે માલ દોષ.
- ૫ માડાની ઉપિની પેઠે અંશુક તથા પાની મેળવીને પગ રાખે તે ઉપિ દોષ.

- ૬ નિગડમાં પગ નાંખ્યાની પરે પગ પહોળા રાખે તે નિગડ દોષ.
- ૭ નગ્ન બિલડીની પેરે ગુદાસ્થાન કે હાથ રાખે તે જાશરિ દોષ.
- ૮ થોડાના થોડકાની પરે હાથ રજોડુરણયુક્ત આગળ રાખે તે સ્ત્રિણ દોષ.
- ૯ નવપરણીત વહુની પરે માથું નીચું રાખે તે વજ્ર દોષ.
- ૧૦ નાભિની ઉપર અને હીંચણથી નીચે લાંબુ વસ્ત્ર રાખે તે લંબોત્તર દોષ.
- ૧૧ ડાંસ મસાના બયથી અજ્ઞાનથી અથવા લજ્જાથી હૃદયને આચ્છાદન કરી સ્ત્રીની પરે ઢાંકી રાખે તે સ્તન દોષ.
- ૧૨ શાતાદિકના બયથી સાધનોની જોમ બંને સ્કંધ ઢાંકી રાખે એટલે સમગ્ર શરીર આચ્છાદિત રાખે તે સંયત્તિ દોષ.
- ૧૩ આલાવો ગણવાને અર્થે અથવા કાર્યોત્સર્ગની સંખ્યા ગણવાને અંશુલી તથા પાંપણના ચાળા કરે તે મમુહંગુલી દોષ.
- ૧૪ કાગડાની પેરે ડોળા ફેરવે તે વાયસ દોષ.
- ૧૫ પહેરેલા વસ્ત્ર યુકા અથવા પ્રસ્વેદે કરી મલીન થવાના બયથી કોઠની પરે હુગડું ગોપવી રાખે તે કપિષ્ઠ દોષ.
- ૧૬ યજ્ઞવેશિતની પરે માથું ધુણાવે તે શિરઃકંપ દોષ.
- ૧૭ કુંજાની પરે હું હું કરે તે મૂક દોષ.
- ૧૮ આલાવો મણતાં મહિરાની પરે બડબડાટ કરે તે મદિરા દોષ.
- ૧૯ વાનરની પરે આચ્છાદન જોયા કરે એષ્ટપુટ ચલાવે તે વ્રેષ્ઠ દોષ.

તપ ચિંતનનો કાર્તિકમઃ

શ્રી વર્ધમાન સ્વામીના કરેલું છ મોસિક તપને હે ? છંદ તું કરી શકીશ ? આ પ્રશ્નનો ઉત્તર મનમાં ચિંતવે કે શક્તિ નથી. છ માસમાં એક દિવસ ઓછા કરી શકીશ ? મનમાં ચિંતવે કે શક્તિ નથી. બે દિવસ ઓછા કરી શકીશ ? શક્તિ નથી. એ પ્રમાણે ૨૬ ઉપવાસ સુધી ચિંતવે. પછી મનમાં ચિંતવે કે પાંચ મહીના કરી શકીશ ? શક્તિ નથી. એ પ્રમાણે ચાર મહીના કરી શકીશ ? શક્તિ નથી. ત્રણ માસ કરી શકીશ શક્તિ નથી, બે માસ કરી શકીશ ? શક્તિ નથી. એમ યાવત એક માસ કરી શકીશ ? શક્તિ નથી. એક માસમાં એક ઉપવાસ ઓછો કરી શકીશ ? એમ ૨૩ ઉપવાસ સુધી ચિંતવે પછી ચોત્રોસ ભક્ત, જત્રોસ ભક્ત, ત્રીસ ભક્ત, કરી શકીશ ? એમ બબે ભક્ત ઓછા કરી યાવત ચોથ ભક્ત સુધી ચિંતવે. પછી આચંબિલ, નીલી, એકાસંજી, બીયાસંજી અવદૂ, યુરિસુદૂ, સાદપોરિસી, પોરિસી, નવકારશી પર્યંત ચિંતવે. તમાં જ્યાંસુધી કરવાની શક્તિ હોય અથવા તે જો તપ કરેલ હોય ત્યાંસુધી આવે ત્યારથી એમ વિચારે કે શક્તિ છે પણ પરિણામ નથી. પછી ત્યાંથી ઘટતાં ઘટતાં જો પચ્ચમ્માશુ કર્યું હોય ત્યાંસુધી આવતાં અટકે અને વિચારે કે શક્તિ પણ છે અને પરિણામ પણ છે. આ પ્રમાણે વિચાર કરી મનમાં નિશ્ચય ધારણ કરીને ક્રમે ત્સર્ગ પારે. આ કાયેત્સર્ગમાં કરવાનું તપ ચિંતન જેને ન આવડતું હોય તેઓ સોલ નવકારનો કાર્તિકમઃ કરે એમ પ્રવર્તન છે. પણ મુખ્ય વૃત્તિએ તપ-ચિંતનનું કરવાનું છે. માટે અવશ્ય-તપચિંતન-કર્તાની સીખી લેવું.

